

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
Gminy Nowe Miasto Lubawskie
na lata 2004 – 2007
z perspektywą
na lata 2008 – 2011

Opracował:
Urząd Miejski w Nowym Mieście Lubawskim

Spis treści:

- 1. Wprowadzenie.**
- 2. Charakterystyka miasta.**
- 3. Położenie geograficzne.**
- 4. Warunki geomorfologiczne i wykorzystanie powierzchni ziemi.**
- 5. Zasoby i stan przyrody.**
- 6. Lasy.**
- 7. Zasoby wodne i gospodarka ściekowa.**
 - 7.1. Wody powierzchniowe.
 - 7.2. Wody podziemne.
 - 7.3. Zaopatrzenie w wodę.
 - 7.4. Wytwarzanie i oczyszczanie ścieków.
- 8. Powietrze atmosferyczne.**
- 9. Hałas i klimat akustyczny.**
- 10. Promieniowanie jonizujące i niejonizujące.**
 - 10.1. Promieniowanie jonizujące.
 - 10.2. Promieniowanie niejonizujące.
- 11. Poważne awarie przemysłowe.**
- 12. Edukacja ekologiczna.**
- 13. Harmonogram działań służących realizacji programu ochrony środowiska.**
- 14. Szacunkowe koszty.**
- 15. Kontrola realizacji.**
- 16. Źródła finansowania programu ochrony środowiska.**
- 17. Narzędzia i instrumenty służące realizacji programu ochrony środowiska.**
- 18. Streszczenie w języku niespecjalistycznym.**

1. Wprowadzenie.

Ustawa z 27 kwietnia 2001r. – *Prawo ochrony środowiska* w art.13 stanowi, iż polityka ekologiczna państwa ma na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska, co oznacza, że powinna służyć zrównoważonemu rozwojowi kraju poprzez harmonizowanie celów gospodarczych i społecznych z celami ochrony środowiska.

Podstawę polityki ekologicznej państwa na lata do 2011 roku stanowią następujące dokumenty:

1. II Polityka Ekologiczna Państwa, uchwalona przez Sejm RP w sierpniu 2001r.
2. Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002 – 2010, przyjęty przez Radę Ministrów 10 grudnia 2002r.
3. Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010, uchwalona przez Sejm RP 8 maja 2003r.

Z zapisów art. 17 i 18 *Prawa ochrony środowiska* wynika, że w celu realizacji polityki ekologicznej państwa na poszczególnych szczeblach zarządzania administracyjnego zarządy województw i powiatów oraz rady gmin sporządzają odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska z planami gospodarki odpadami, uchwalane następnie przez sejmiki wojewódzkie, rady powiatów i rady gmin.

Programy ochrony środowiska, w myśl *Prawa ochrony środowiska* i stosownie do przyjętej polityki ekologicznej państwa zasadniczo określają:

- cele i priorytety ekologiczne,
- rodzaj i harmonogram działań oraz środki i źródła finansowania potrzebne do realizacji ustalonych celów.

W obecnie sporządzanych programach ustala się cele średniookresowe do 2011 roku oraz zadania na lata 2004 – 2007.

Cele i zadania określone są w obszarach dotyczących:

- ochrony krajobrazowej i racjonalnego użytkowania zasobów przyrodniczych,
- zrównoważonego wykorzystania surowców, wody i energii,

- poprawy jakości środowiska.

Istotnym elementem programów jest wskazanie sposobu monitorowania ich realizacji, jak również wskazanie źródeł finansowania zaplanowanych przedsięwzięć.

Programy ochrony środowiska z planami gospodarki odpadami sporządzane są na okres 4 lat, z perspektywą działań na następne 4 lata. Natomiast co 2 lata sejmikom województw, radom powiatów i gmin przedstawiane są raporty z wykonania programów i sprawozdania z realizacji planów gospodarki odpadami.

Program Ochrony Środowiska Nowego Miasta Lubawskiego pozostaje w relacji do „Programu Ochrony Środowiska Powiatu Nowomiejskiego” oraz „Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”, uchwalonego przez Sejmik Województwa 13 listopada 2003, określając istotne dla miasta cele średniookresowe do 2011 roku i zadania na lata 2004-2007 z uwzględnieniem priorytetowych dla województwa przedsięwzięć, dotyczących:

- ⇒ ochrony wód podziemnych i poprawy jakości wód powierzchniowych,
- ⇒ ochrony bioróżnorodności i walorów przyrodniczo-krajobrazowych,
- ⇒ zwiększenia lesistości regionu,
- ⇒ zmniejszenia uciążliwości hałasu,
- ⇒ poprawy jakości powietrza,
- ⇒ podnoszenia poziomu edukacji ekologicznej lokalnej społeczności.

2. Charakterystyka gminy.

Nowe Miasto Lubawskie zajmuje powierzchnię 11,6 km² i zamieszkiwane jest przez : 10 985 mieszkańców. Wskaźnik ilości mieszkańców na 1 km² wynosi 947 (RS stan 31.12.2002r.).

W strukturze ludności pod względem wieku zauważalny jest wysoki poziom osób w wieku produkcyjnym – 6 661 oraz w wieku przedprodukcyjnym – 2 786 osób. Większość mieszkańców pracuje w przemyśle, edukacji i handlu. Przyrost naturalny jest niewielki, ale ruch migracyjny ludności przedstawia się korzystnie dla miasta co charakteryzuje saldo dodatnie. Dane te obrazuje tabela poniżej :

Tab.1.Ruch naturalny i migracyjny ludności w 2002r. (RS 2003r).

Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Napływ	Odpływ	Saldo migracji
107	98	9	144	139	5

Użytki rolne zajmują ponad 60% miasta. Wśród nich zdecydowanie dominują grunty orne. Lesistość miasta wynosi 4,3%.

3. Położenie geograficzne.

Miasto Nowe Miasto Lubawskie jest gminą miejską wchodzącą w skład powiatu nowomiejskiego. Miasto położone jest w południowo-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego. Graniczy z gminami Nowe Miasto Lubawskie i Kurzętnik.

Miasto położone jest nad rzeką Drwęcą. Rozłożone jest po obu brzegach rzeki, z tym, że główna jego część zlokalizowana jest na prawobrzeżu Drwęcy. Z punktu widzenia geograficznego miasto leży na pograniczu trzech jednostek: przylegającego od zachodu Pojezierza Chelmińskiego, od północy Pojezierza Iławskiego, od wschodu Garbu Lubawskiego i od południa Pojezierza Dobrzyńskiego.

4. Warunki geomorfologiczne i wykorzystanie powierzchni ziemi.

W pobliżu miasta zbiegają się granice trzech regionów geologicznych prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej a mianowicie: Niecki brzeźnej, Obniżenia perybałtyckiego i Wyniesienia mazursko-suwalskiego. Platforma prekambryjska zbudowana jest z dwóch różnych pięt strukturalnych tj. głęboko zalegającego fundamentu krystalicznego, który przykryty jest płaszczem młodszych osadów. Skąły budujące pokrywę osadową wykształcone są w płytkich morzach. Na powierzchni występują utwory polodowcowe, eoliczne i rzeczne, głównie piaski i gliny.

Obszar ten znalazł się w zasięgu ostatniego zlodowacenia skandynawskiego, stąd rzeźba jego terenu posiada cechy charakterystyczne dla krajobrazu młodoglacjalnego. Procesy glacialne związane z kolejnymi fazami postępu i recesji lądolodu spowodowały, że obszar ten został mocno urzeźbiony i charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem hipsometrycznym. Występuje tu wyjątkowo duże nagromadzenie polodowcowych form rzeźby terenu takich jak m.in. moreny denne, pagórki wzgórza morenowe, rynny subglacialne, płyty sandru, zagłębienia wytopiskowe. Bardzo urozmaicona rzeźba terenu jest efektem erozyjnej i akumulacyjnej działalności lądolodu, wód z topniejącego lądolodu oraz procesów zachodzących w okresie po ustąpieniu lądolodu i obecnie.

Podstawowymi formami rzeźby terenu na tym obszarze są płaska i falista wysoczyzna morenowa, równiny sandrowe oraz dolina Drwęcy. Największe powierzchnie zajmuje falista wysoczyzna morenowa o nierównej powierzchni. Zbudowana jest przeważnie z gliny morenowej i gliny piaszczystej, a miejscami z piasków zwałowych. Przez obszar ten przebiega głęboko wcięta (30-50m) w wysoczyznę morenową i rozległa (1-3 km szerokości) dolina Drwęcy. Posiada ona doskonale rozwinięty system teras rzecznych oraz liczne drobne dolinki.

Okolice miasta pokryte są głównie glebami pseudobielicowymi. Najbardziej przydatne dla rolnictwa są gleby wytworzone z glin. Część gleb pochodzenia mineralnego, wytworzona z piasków posiada niższe klasy bonitacyjne. Według bonitacji użytków rolnych na terenie miasta dominują grunty klasy V-VI z oraz IV a – IV b. Użytki rolne zajmują ponad 742 ha miasta.

Wśród nich zdecydowanie dominują grunty orne, których powierzchnia wynosi 579 ha. Spośród pozostałych gruntów największą powierzchnię zajmują łąki i pastwiska - 122 ha, zaś lasy stanowią około 50 ha. Warunki przyrodnicze produkcji rolnej obrazuje ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, który wynosi 62,5 punktu.

Klimat Nowego Miasta Lubawskiego nie odbiega od klimatu całego powiatu nowomiejskiego. Klimat gminy charakteryzuje się dużą zmiennością. Średnie temperatury wahają się ok. 7,0 - 7,5 °C Najcieplejszym miesiącem jest lipiec ze średnią temperaturą ok. 17,5 °C, a najzimniejszym miesiącem jest luty (- 4,1 °C). Przeciętne wieloletnie sumy opadów wynoszą ok. 598 mm.

5. Zasoby i stan przyrody.

Problematyka ochrony przyrody regulowana jest w *ustawie z 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody* (Dz. U. Nr 92, poz. 880). W myśl art. 2 tej ustawy ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i jej składników, a zwłaszcza:

- dziko występujących roślin lub zwierząt i grzybów,
- roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową,
- zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia,
- siedlisk przyrodniczych,
- siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
- tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków przyrody nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt,
- krajobrazu,
- zieleni w miastach i wsiach,
- zadrzewień.

Celem ochrony przyrody jest m.in. utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów, zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów wraz z ich siedliskami, zachowanie bioróżnorodności, ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz edukacja ekologiczna. Cele te są realizowane poprzez uwzględnianie wymagań ochrony w programach ochrony środowiska jednostek samorządu terytorialnego, na różnych etapach planowania, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Skuteczna ochrona przyrody wymaga określonych form, które w szczególności mają zapewnić możliwość zwiększonej ingerencji państwa w obszary objęte ochroną i możliwość zastosowania instrumentów administracyjnych i prawnych.

Ustawa o ochronie przyrody wymienia określone formy ochrony przyrody, do których zalicza się:

- tworzenie parków narodowych,
- uznawanie określonych obszarów za rezerwaty,
- tworzenie parków krajobrazowych,
- wyznaczanie obszarów chronionego krajobrazu,
- obszarów Natura 2000,
- wprowadzanie gatunkowej ochrony roślin, zwierząt i grzybów,
- wprowadzanie ochrony w drodze uznania za pomnik przyrody; stanowisko dokumentacyjne; użytek ekologiczny; zespół przyrodniczo-krajobrazowy.

Położenie miasta na granicy strefy pojeziernej i nizinnej skutkuje urozmaiconym krajobrazem i zmienną rzeźbą terenu. Pagórkowate wzgórza morenowe oraz podmokłe równiny stanowią przeszkodę w zagospodarowaniu przestrzennym, ale stały się jednocześnie rezerwuarem fauny i flory, objętej różnymi formami prawnej ochrony przyrody.

Szczególne zasoby i walory przyrodnicze miasta chronione są dzięki ustanowionemu rezerwatowi i wyznaczonemu obszarowi chronionego krajobrazu na rzece Drwęcy.

Rezerwat „Rzeka Drwęca” - największy w kraju rezerwat przyrody, ichtiofaunistyczny - obejmuje swym zasięgiem Drwęcę oraz niektóre z jej dopływów m.in. fragment rzeki Wel wraz z jej 5 metrowym pasem przybrzeżnym. Zajmuje łączną powierzchnię 1248 ha. Unikalne w skali Europy warunki ekologiczne, stwarzające możliwość występowania wielu gatunkom ryb, szczególnie wędrownych: łososia, troci wędrownej i certy. Celem ochrony jest zachowanie środowiska wodnego w niezmiennym stanie, a w szczególności ochrona ryb bytujących w tej rzece. Duże znaczenie kładzie się także na ochronę pasa roślinności przybrzeżnej.

Regulamin rezerwatu „Rzeka Drwęca” jest dość rygorystyczny. Obowiązuje tu zakaz zanieczyszczania wody powyżej dopuszczalnych norm, przegradzania i piętrzenia rzek, odłowu ryb, za wyjątkiem połowów wędkarskich oraz zakaz niszczenia czy usuwania wszelkiej roślinności, wycinania drzew i krzewów, z wyjątkiem zabiegów uzgodnionych z wojewódzkim konserwatorem przyrody, koszenia trawy w pasie 5 m od rzeki.

„Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Dolnej Drwęcy” - 17 472,4 ha położony jest częściowo w gminie Kurzętnik, Nowe Miasto Lubawskie oraz na terenie miasta Nowe Miasto Lubawskie. Jest to forma pradolinna z rozwiniętym systemem powierzchni terasowych i silnym urzeźbieniem stref zboczowych. Na wielu odcinkach rzeka przepływa przez rozszerzenia pradoliny o szerokości kilku kilometrów, bardzo malowniczo meandrując. Na skutek dużej różnicy poziomów Drwęcy i dopływów, mniejsze cieki tego systemu rzecznoego, jak Groblica, a także Wel, mają charakter wartkich rzek podgórskich.

Obszar chronionego krajobrazu to forma prawnej ochrony przyrody wprowadzana na terenach wyróżniających się krajobrazowo, o zróżnicowanych ekosystemach; z uwagi na istniejące lub odtwarzane korytarze ekologiczne, a także ze względu na możliwości rozwijania masowej turystyki i wypoczynku.

OChK jako tereny podległe ochronie objęte są różnorodnymi zakazami, określonymi w Rozporządzeniu Wojewody, m.in. zakazem:

- lokalizowania nowych obiektów, zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów o ochronie środowiska,
- lokalizacji budownictwa lotniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
- utrzymywania otwartych rowów i zbiorników ściekowych,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeśli służą innym celom niż ochrona przyrody,
- umyślnego zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych, tarłisk, ptasich gniazd, wypalania roślinności.

Obecne uwarunkowania, określające działania ochronne wobec zagrożeń różnorodności przyrodniczej i krajobrazowej wynikają z aktualnego ustawodawstwa w tym zakresie, uwzględniającego prawo Unii Europejskiej, w tym zasady tworzenia Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000.

Natura 2000 to sieć obszarów chronionych, wyznaczonych na terenie państw Unii Europejskiej. Obszary te utworzono według wspólnych zasad, określonych w dwóch aktach prawnych, ustanowionych w 1979 i 1992 roku przez Komisję Europejską, mianowicie w Dyrektywie Ptasiej i Dyrektywie Siedliskowej.

Głównym założeniem funkcjonowania systemu NATURA 2000 jest „ochrona przez zachowanie form użytkowania ziemi sprzyjającym chronionym wartościom”.

Dyrektywa Ptasia – 79/409/EEC („Dyrektywa o ochronie dziko żyjących ptaków”) ma zapewnić zachowanie wszystkich populacji ptaków, występujących w stanie dzikim w Europie. Dokument ten reguluje również zasady handlu i pozyskiwania ptaków łownych oraz przeciwdziała niedopuszczalnym metodom ich zabijania.

Wg tej Dyrektywy kraje członkowskie Unii muszą wyznaczyć na lądzie i morzu ostoje ptaków określane jako Obszary Specjalnej Ochrony (OSO - Special Protection Areas, SPAs), zgodnie z kryteriami międzynarodowej organizacji ochrony ptaków Bird Life International.

Dyrektywa Siedliskowa – 92/43/EEC („Dyrektywa w sprawie ochrony naturalnych siedlisk oraz dzikiej fauny i flory”) określa zasady zachowania najcenniejszych i zagrożonych elementów różnorodności biologicznej na terytorium państw członkowskich UE.

Na podstawie listy siedlisk przyrodniczych znajdującej się w Załączniku I Dyrektywy oraz listy gatunków roślin i zwierząt w Załączniku II wyznaczane są tzw. Specjalne Obszary Ochrony (SOO - Special Areas of Conservation, SACs), które wraz z obszarami wyznaczonymi wg Dyrektywy Ptasiej tworzą sieć Natura 2000.

Obszar NATURA 2000 może obejmować obszar /lub jego część/ objęty różnymi formami ochrony przyrody, czyli np. park narodowy, rezerwat czy park krajobrazowy. Może jednak obejmować również obszar nie objęty żadną z tych form. Stąd projekt nowej ustawy o ochronie przyrody wprowadza nową formę ochrony przyrody – obszar NATURA 2000. Rozwiązanie to wynika z faktu, iż na obszarze NATURA 2000 ochronie będą podlegały siedliska przyrodnicze, siedliska gatunków zwierząt, w tym ptaków, a także gatunków roślin (wymienione w załącznikach do wspomnianych dyrektyw) **a nie wszystkie składniki przyrody, jak to ma miejsce na przykład w rezerwacie.**

Obszar NATURA 2000 zostanie określony w drodze rozporządzenia ministra środowiska. Minister środowiska określi również rozporządzeniem rodzaje siedlisk przyrodniczych oraz gatunki roślin i zwierząt, wymagające ochrony w formie wyznaczenia obszaru NATURA 2000, powierzchnię oraz sposoby ochrony.

Wg zapisów ustawy o ochronie przyrody zabronione będzie podejmowanie działań mogących pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, dla ochrony których wyznaczono obszar NATURA 2000.

Należy jednak podkreślić, że na obszarach NATURA 2000 nie będzie podlegała ograniczeniom działalność rolnicza, leśna, łowiecka i rybacka oraz amatorski połów ryb, o ile nie będą zagrażać zachowaniu siedlisk oraz gatunkom roślin i zwierząt, dla których wyznaczono dany obszar.

Jeżeli natomiast gospodarka leśna, rolna czy łowiecka wymagać będzie dostosowania do wymogów przewidzianych dla danego obszaru, działania dostosowawcze będą wspierane finansowo na mocy programów wsparcia przewidzianych dla NATURY 2000 umowy lub na mocy umowy właściciela z wojewodą.

Dla zapewnienia takiego użytkowania mają być zastosowane różne regulacje prawne i finansowe – zakłada się, że podstawowym mechanizmem ochrony walorów przyrodniczych przestrzeni rolniczej będą kontrakty – „programy rolno środowiskowe”, przewidujące płacenie rolnikom za stosowanie określonych sposobów użytkowania gruntów czy dopuszczające rozwój łagodnych dla przyrody form gospodarki, np. ekoturystyki.

Wśród wielu istniejących możliwości finansowania realizacji Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000 największe znaczenie ma fundusz LIFE-Natura, który stanowi podstawowy instrument finansowy, utworzony z myślą o realizacji tej Sieci.

Ze środków funduszu LIFE mogą korzystać realizatorzy projektów związanych z:

- ⇒ Siedliskami i gatunkami priorytetowymi Dyrektyw Siedliskowej i Ptasiej,
- ⇒ Obszarami już włączonymi do Sieci NATURA 2000,
- ⇒ Obszarami strategicznymi dla wspólnoty chociaż o walorach nie zaliczanych do priorytetowych.

Obecnie określono już obszary kraju, mające wchodzić w skład ESE NATURA 2000. Krajowa lista zawiera 420 obszarów o całkowitej powierzchni 6 564 481 ha, z czego 5 623 780 ha jest położonych na lądzie. Projektowana jest ostoja przyrody „Rzeka Drwęca” (PLH 280001). Celem jej utworzenia ma być ochrona ichtiofauny i jej siedlisk. Działania ochronne mają polegać na zachowaniu rzeki i jej doliny, zachowaniu starorzeczy i innych zbiorników wodnych oraz zakrzaczonych brzegów, rozległych płątów szuwaru, ekstensywnym zagospodarowaniu łąkowo-pastwiskowym, ochronie wędrownych i zimowiskowych koncentracji ptaków.

Cały teren powiatu nowomiejskiego, a więc i tym samym Nowe Miasto Lubawskie znajduje się w granicach obszaru funkcjonalnego **Zielone Płuca Polski**. Celem istnienia ZPP jest promowanie rozwoju proekologicznego, utrzymanie zrównoważonych struktur przestrzennych dla zapewnienia wysokiego standardu środowiska przyrodniczego.

6. Lasy.

Ważnym elementem środowiska przyrodniczego są lasy. Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska z 27 kwietnia 2001r. szczególne zasady ochrony lasów określa ustawa o lasach z 28 września 1991r. (tekst jedn. Dz. U. Nr 56 z 2000 r., poz.679).

Gospodarka leśna prowadzona jest w oparciu o zasady:

- ⇒ Powszechnej ochrony lasów,
- ⇒ Trwałości utrzymania lasów,
- ⇒ Ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów,
- ⇒ Powiększania zasobów leśnych.

Właściciele lasów, dla zapewnienia ich powszechnej ochrony obowiązani są do kształtowania równowagi w ekosystemach leśnych, podnoszenia naturalnej odporności drzewostanów, a zwłaszcza do wykonywania zabiegów profilaktycznych zapobiegających zagrożeniom pożarami; także do wykrywania i zwalczania szkodliwych organizmów oraz ochrony gleby i wód leśnych.

Naturalne funkcje lasu podzielić można na trzy grupy, mianowicie:

- Biotyczne, tworzące potencjał biotyczny w przestrzeni,
- Ochronne – w odniesieniu do walorów przyrody w lesie i poza nim,
- Produkcyjne i reprodukcyjne, zapewniające odnawialność lasu i jego trwałość jako ekosystemu.

Powierzchnia gruntów leśnych zajmuje w Nowym Mieście Lubawskim 53,7 ha, w tym lasy 50,0 ha, lesistość miasta jest mała i wynosi 4,3% (RS. stan na 31.12.02r.).

Lasy spełniają tu rolę glebo i wodochronną oraz zapewniają bioróżnorodność biologiczną i krajobrazową – czynnik uznawany za najważniejszy w zakresie bezpieczeństwa ekologicznego terenu. Lasy Nowego Miasta Lubawskiego służą mieszkańcom do celów rekreacyjnych, stąd nie prowadzi się tu typowej gospodarki leśnej. Szczególne walory przyrodnicze posiadają lasy położone wzdłuż rzeki Drwęcy.

Ze struktury własnościowej gruntów leśnych położonych na terenie miasta wynika, że ponad 28 ha należy do miasta. Grunty leśne osób prywatnych stanowią 25 ha. Stan tych lasów jest gorszy niż lasów państwowych i gminnych. Sytuacja taka występuje w większości gmin powiatu i województwa. Wynika to zarówno z dużego rozdrobnienia powierzchni lasów jak i braku środków finansowych ich właścicieli. Stąd w pierwszej kolejności należy dążyć do scalania w miarę możliwości tych lasów i zintensyfikowania nadzoru nad prawidłowością prowadzonych upraw leśnych.

Tab. 2. Powierzchnia gruntów leśnych i lesistość.

Powierzchnia gruntów leśnych						Lesistość %
Ogółem w ha	W tym lasy w ha	Grunty publiczne			Grunty prywatne w ha	
		razem w ha	własność Skarbu Państwa w ha	własność gminna w ha		
53,7	50,0	28,7	0,1	28,6	25	4,3

W celu zwiększenia przestrzeni zieleni w mieście wskazane jest zalesienie tych obszarów, które wykazują niską przydatność dla rolnictwa i niekorzystne warunki pod budownictwo. Tereny takie zlokalizowane są zwłaszcza w jego zachodniej części.

„Wojewódzki program zwiększania lesistości na lata 2001-2010” oraz „Powiatowy program zwiększania lesistości” powstały jako skutek wdrażania *Ustawy z dnia 8 czerwca 2001r. o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesień*. Programy te określają cele priorytetowe i szczegółowe oraz kierunki działań, zintegrowane z aktywizacją gospodarczą terenów, podnoszeniem atrakcyjności turystycznej rejonów leśnych w warunkach ochrony walorów środowiskowych, czyli w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Zalesieniu zgodnie z w/w ustawą powinny podlegać grunty rolne jeżeli spełniają co najmniej jeden z warunków:

- są klasy VI lub V,
- położone są na stoku o średnim nachyleniu powyżej 15% (np. zbocza rzek),
- są okresowo zalewane,
- oraz grunty zdegradowane w rozumieniu *Ustawy z dnia 3 lutego 1995r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych*.

Plan powiatowy przewidywał zalesienie do 2005r. powierzchni 652,03 ha, a w latach 2006 -2010 aż 1308,10 ha. W 2010 r. wskaźnik lesistości powinien wynosić 22%. Działania te będą miały wpływ na środowisko przyrodnicze miasta. Program ten określa cele priorytetowe i szczegółowe oraz kierunki działań, zintegrowane z aktywizacją gospodarczą terenów, podnoszeniem atrakcyjności turystycznej rejonów leśnych w warunkach ochrony walorów środowiskowych, czyli w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Wśród nowych lasów przeważać będą lasy prywatne dofinansowywane ze środków budżetu państwa. Realizacja planu zależy od wielkości środków przyznawanych na ten cel z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Okolice Nowego Miasta Lubawskiego należą do zoogeograficznej krainy południowo-bałtyckiej. Jest to typowa fauna Niżu Polskiego. Istotną jednak przeszkodę w przenikaniu różnych elementów faunistycznych stanowią tereny zurbanizowane.

7. Zasoby wodne i gospodarka wodno-ściekowa.

7.1. Wody powierzchniowe.

Wody powierzchniowe są ważnym elementem różnorodności krajobrazowej Nowego Miasta Lubawskiego, ponieważ decydują o funkcjonowaniu i bogactwie ekosystemów oraz mają duże znaczenie społeczne i gospodarcze.

Przez miasto przepływa rzeka Drwęca. Jest największą rzeką przepływającą przez teren powiatu, jest także jedną z najważniejszych rzek województwa warmińsko-mazurskiego. Zaliczana jest do piękniejszych rzek nizinnych w Polsce. Jej całkowita długość wynosi 207,2 km. Początek bierze w okolicach Dylewskiej Góry, uchodzi niedaleko Torunia. Środkowy odcinek głęboko wciętej doliny Drwęcy, o szerokości 1-3 km, nad którym leży właśnie Nowe Miasto i Kurzętnik ma charakter pradolinny. Dno doliny jest na ogół płaskie i miejscami bagniste. Na niektórych odcinkach rzece towarzyszą zarastające lub zatorfione starorzecza. Drwęca jest typową rzeką pojezierną, niziną. Spadek na odcinku od Nowego Miasta do Brodnicy wynosi 0,040‰. Przepływ wynosi 26 m³/s. Rzeka na całym środkowym odcinku malowniczo meandruje.

Rzeka Drwęca jest rezerwatem przyrody. Hydrotechniczna zabudowa środkowego biegu rzeki Wel, znaczącego dopływu Drwęcy, spowodowała drastycznie pogorszenie się warunków siedliskowych wielu chronionych i rzadkich gatunków również w Drwęcy. Bardzo poważnym zagrożeniem dla biologii wód rzeki jest jej zanieczyszczenie.

Badania czystości rzek na terenie województwa warmińsko-mazurskiego prowadzone są przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska.

Są one prowadzone w ramach:

- monitoringu krajowego, polegającego na kontrolowaniu w dwóch punktach granicznych wód Łyny (Stopki) i Węgorapy (Mieduniszki) oraz wód Pasłęki w punkcie w Nowej Pasłęce;
- monitoringu regionalnego, w punktach ustalonych na terenie województwa.

Rzeka Drwęca była objęta badaniami prowadzonymi przez WIOŚ w latach 1996 – 2003. Wyniki tych badań zestawiono tabelarycznie poniżej.

Tab. 3. Ocena jakości wód rzek przepływających przez gminę wg danych WIOŚ w Elblągu.

Rzeka	Profil	Rok badań	Ocena hydrobiologiczna-saprobowość sestonu	Klasa czystości		Wskaźnik decydujący o klasyfikacji fizykochemicznej	Ocena ogólna
				fizykochemiczna	Bakteriologiczna – miano coli typu kałowego		
Drwęca	Bratian	1996	brak danych	NON	NON	azot azotynowy, fosfor ogólny	NON
		1998	j.w.	NON	III	tlen rozpuszczony, azot azotynowy, fosfor og.	NON
		1999	II	NON	III	azot azotynowy, fosfor ogólny	NON
		2003	II	III	NON	azot azotynowy, fosforany, fosfor ogólny	NON
	Kurzętnik	1996	brak danych	NON	III	j.w.	NON
		1998	j.w.	NON	III	fosfor ogólny	NON
		1999	II	NON	III	j.w.	NON
		2003	II	III	III	azot azotynowy,	III

Niska jakość wód rzeki (III klasa lub nieodpowiadająca normom NON) spowodowana jest ponadnormatywną ilością substancji organicznych, fosforu ogólnego, azotynów jak też deficytem tlenowym.

Drwęca była przed laty jedną z najczystszych rzek. W latach 70-tych i 80-tych została zanieczyszczona ściekami z miejscowości położonych w jej zlewni.

Głównymi punktowymi źródłami zanieczyszczeń Drwęcy są ścieki bytowo-gospodarcze i przemysłowe z Ostródy, Samborowa, Smykówka, Frednowy, Kurzętnika.

Istotnym źródłem zanieczyszczeń punktowych jest też Nowe Miasto Lubawskie, gdzie odprowadzanych jest ok. 770m³/d ścieków z komunalnej oczyszczalni.

7.2. Wody podziemne.

Wody podziemne dzieli się na zwykłe (słodkie) i mineralne (solanki).

Zgodnie z podziałem regionalnym wg B. Paczyńskiego (Atlas hydrogeologiczny Polski, 1995), wynikającym z układu hydrodynamicznego wód podziemnych na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego wyróżnia się 4 regiony hydrogeologiczne:

- I – mazowiecki,
- II – mazursko-podlaski,
- III – mazurski,
- IV – gdański.

Największy obszar województwa znajduje się w regionie mazurskim. Czwartorzędowe piętro wodonośne składa się z kilku poziomów wodonośnych, które występują na głębokości od kilkunastu do ponad 200 m. Piętro to charakteryzuje się brakiem rozdzielających warstw nieprzepuszczalnych o szerszym, regionalnym zasięgu, natomiast częste są przewarstwienia utworów spoiwych, które napinają zwierciadło wód podziemnych. Urozmaicona rzeźba podłoża i współczesnej powierzchni terenu powoduje duże zróżnicowanie występowania wód podziemnych, związane z takimi strukturami geologicznymi jak doliny rzeczne, wysoczyzny i równiny morenowe.

Struktury wodonośne na obszarach wysoczyzn i równin morenowych to przeważnie poziomy międzymorenowe zlodowacenia bałtyckiego, występujące do głębokości ok. 60 m. Poniżej występują poziomy międzymorenowe i interglacialne z okresu starszych zlodowaceń; są to naporowe poziomy wodonośne, które w obrębie dolin rzecznych charakteryzują się samowypływami. Miąższości utworów wodonośnych w tych strukturach oraz wydajności ujęć są bardzo zróżnicowane.

Eksploatacja wód podziemnych do picia i na potrzeby gospodarcze w mieście bazuje głównie na czwartorzędowym piętrze wodonośnym. Jakość zwykłych wód podziemnych badana jest w sieci krajowej Monitoringu Jakości Zwykłych Wód Podziemnych (MJZWP) oraz w ramach monitoringu regionalnego jakości zwykłych wód podziemnych.

Sieć krajowa MJZWP funkcjonuje od 1991 r i obejmuje obecnie 700 punktów obserwacyjnych w postaci studni wierconych, piezometrów, studni kopanych i źródeł. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego znajduje się 41 punktów obserwacyjnych, z których 6 dotyczy wód podziemnych w utworach starszych od czwartorzędu. Sieć krajowa eksploatowana jest przez Państwowy Instytut Geologiczny.

Uzupełnieniem sieci krajowej (od 1998r.) jest monitoring regionalny jakości zwykłych wód podziemnych, który na terenie województwa obejmuje 72 punkty, w tym Nowe Miasto Lubawskie.

Tab. 4. punkt badawczy sieci monitoringu regionalnego jakości zwykłych wód podziemnych (ocena jakości w latach 1998–2001).

Nr punktu	Miejscowość	Stratygrafia	Głęb. stropu w-wy	Klasa jakości wody			Wskaźniki odpow. wodzie o niskiej jakości w 2001
				1998	2000	2001	
14	Nowe Miasto Lubawskie	Q	18,7	II	II	II	mętność, PO4

Q – czwartorzęd;

Badania jakości zwykłych wód podziemnych w ramach regionalnego monitoringu prowadzone są 2 razy w roku i obejmują 35 wskaźników.

Zależnie od właściwości fizycznych i chemicznych wyróżnia się cztery klasy jakości wód:

- I a – wody najwyższej jakości
- I b – wody wysokiej jakości
- II – wody średniej jakości
- III – wody niskiej jakości

Dominującą klasą jakości wód podziemnych na terenie miasta jest klasa II – wody średniej jakości; są to wody typu wodorowęglanowego. Pod względem warunków dla wody do picia, określonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z 19 listopada 2002 r. wody podziemne z utworów czwartorzędowych charakteryzują się przede wszystkim podwyższoną i wysoką zawartością głównie związków żelaza i manganu.

7.3. Zaopatrzenie w wodę.

Większość mieszkańców Nowego Miasta Lubawskiego korzysta z wody doprowadzonej za pomocą sieci wodociągowej. Stopień zwodociągowania miasta wynosi 90%. Długość sieci wodociągowej wynosi ok.34 km. Straty wody w sieci wodociągowej szacowane są na ok. 20%.

Ocena sanitarna wody z miejskiej sieci wodociągowej jest dobra.

Tab. 5. Wykaz komunalnych ujęć wody.

Lp.	Lokalizacja	Głębokość w m	Wydajność ujęcia w m ³ /d	Uwagi
1.	ul. Wodna	53,0	810	eksploatowana
2.	ul. Wodna	87,0	138,0	nieczynna
3.	ul. Wodna	60,0	98,0	eksploatowana
4.	ul. Grunwaldzka	22	28	eksploatowana
5.	ul. Grunwaldzka	25	27	eksploatowana

Ponadto istnieją jeszcze studnie publiczne 3 czynne, 3 zdemontowane i 3 niesprawne o łącznej wydajności 29m³/h. Pojawiają się już problemy eksploatacyjne związane z poborem i uzdatnianiem wody pitnej, co powoduje, że planowana jest budowa nowej stacji uzdatniania wody.

Potencjalnym źródłem trwałych zanieczyszczeń użytkowych warstw wodonośnych mogą być nieszczelne zbiorniki bezodpływowe. By uniknąć zanieczyszczenia wód podziemnych należy ograniczać stosowanie nawozów sztucznych na gruntach przepuszczalnych i w sąsiedztwie ujęć wody, zaniechać stosowania niektórych rodzajów pestycydów w strefach ochrony bezpośredniej i pośredniej ujęć, uwzględnić wymagane strefy ochrony studni w przypadku lokalizowania nowych inwestycji, właściwie eksploatować studnie i chronić ujęcia nieeksploatowane.

7.4. Wytwarzanie i oczyszczanie ścieków.

Długość sieci kanalizacyjnej w mieście wynosi 12,6 km, stopień skanalizowania miasta jest bardzo niski i wynosi ok. 45%. Miejszem odprowadzania ścieków z kanalizacji jest oczyszczalnia ścieków komunalnych zlokalizowana przy ul. Szkolnej. Jest to oczyszczalnia dwustopniowa mechaniczno-biologiczna. Została przekazana do eksploatacji w 1993 r. Miejszem odprowadzania oczyszczonych ścieków jest rzeka Drwęca.

Przepustowość oczyszczalni maks. 1500 m³/d. Wg kontroli WIOŚ przeprowadzonej w 1999 r. oczyszczalnia odprowadzała 0,89 tys. m³ ścieków na dobę, natomiast w 2000 r. - ok. 0,77 tys. m³/d. Kontrola wykazała też przekroczenie dopuszczalnych wartości stężeń zanieczyszczeń wyrażonych w takich wskaźnikach jak azot ogólny i fosfor ogólny.

Wydane Miejskiemu Zakładowi Komunalnemu w Nowym Mieście Lubawskim w tym roku pozwolenie wodno-prawne określa, że stężenie zanieczyszczeń w odprowadzanych ściekach nie może przekraczać następujących parametrów: BZT5 – 25mg O₂/l, CHZTer – 125 mg O₂/l, zawiesina ogólna 35 mg/l.

Osady z oczyszczalni są wywożone na składowisko odpadów w Łąkorzu. Ciekłe nieczystości z lokalnych zbiorników bezodpływowych wywożone są do miejskiej oczyszczalni w ilości 70 m³/d. Od paru lat planowana jest modernizacja oczyszczalni.

Charakterystykę gospodarki wodno-ściekowej w mieście przedstawia tabela poniżej:

Tab.6. Gospodarka wodno-ściekowej w mieście (wg POŚ Powiatu Nowomiejskiego).

Liczba gospodarstw indywidualnych	Gospodarstwa korzystające z:			Liczba gospodarstw nie posiadających żadnych urządzeń gospodarki ściekowej
	kanalizacji	szamba	przydomowej oczyszczalni	
4100	1025	3034	0	41

Woda doprowadzona siecią wodociągową i pobrana w celu zaspokojenia potrzeb komunalnych i gospodarczych mieszkańców gminy, zostaje w znacznym stopniu (stanowiącym różnicę pomiędzy łącznym poborem wody z sieci, a jej bezzwrotnym wykorzystaniem) zamieniona w ścieki. W zależności od tego, czy pobrana woda została zużyta na cele socjalno-bytowe, czy też na cele związane z przemysłem, powstałe ścieki można podzielić na ścieki komunalne oraz przemysłowe. Ścieki te posiadają różne parametry fizyko-chemiczne oraz cechują się różną podatnością na oczyszczanie, niemniej można stwierdzić z wszelką pewnością, że zarówno jedne jak i drugie ścieki stanowią element wybitnie niekorzystny dla środowiska gruntowo – wodnego. Z tego powodu należy dążyć do jak najlepszego oczyszczenia powstałych ścieków, przed ich końcowym wprowadzeniem do środowiska, czyli jak największej redukcji wszystkich niekorzystnych dla środowiska substancji. Dotyczy to zarówno substancji organicznych zawartych w odprowadzanych ściekach, jak też specyficznych pierwiastków mających wybitnie niekorzystny wpływ na jakość wód powierzchniowych (jest to grupa tzw. związków biogenych lub inaczej biogenów, które jeżeli występują w nadmiarze w wodach powierzchniowych, powodują przyspieszoną eutrofizację tych wód – dotyczy to w głównej mierze związków azotu i fosforu, które w dużym stężeniu występują w ściekach nieoczyszczonych). W związku z tym należy mieć na uwadze, że każdy m³ odprowadzonych ścieków, które nie zostały uprzednio oczyszczone do wymaganego poziomu, przyczynia się do mniej korzystnego stanu środowiska, co przejawia się także w istotnym pogorszeniu parametrów fizyko – chemicznych analizowanych prób wody, pobranych za miejscem zrzutu ścieków. W sytuacji Nowego Miasta Lubawskiego sytuacja ta dotyczy rzeki Drwęcy, która jest ichtiofaunistycznym rezerwatem przyrody. Od kilku lat zarysowują się korzystne trendy zmiany jakości wód Drwęcy, co związane jest z realizacją programu budowy oczyszczalni ścieków i porządkowania gospodarki wodno-ściekowej w dorzeczu. Z tego powodu, niezmiernie istotne jest rozpoznanie wszystkich ujęć wody podziemnej i powierzchniowej oraz głównych źródeł, w których następuje zamiana pozyskiwanej wody w ścieki.

Istnieje konieczność przeprowadzenia poszerzonej analizy dla następujących komponentów środowiska: pobierana woda – powstające ścieki. Tak wykonana analiza może mieć na celu z jednej strony wychwycenie źródeł potencjalnego zagrożenia problemem odprowadzania nieczyszczonych ścieków do środowiska, z drugiej zaś – określenia skali tego zjawiska, co jest niezbędne do jego rozwiązania.

Jak nietrudno zauważyć, średni procent skanalizowania mieszkańców miasta jest dramatycznie niski i nie pokrywa się z procentowym udziałem wśród tych mieszkańców, których obejmuje sieć wodociągowa. Dzieje się tak z różnych przyczyn, przede wszystkim podyktowane jest dużymi nakładami finansowymi na budowę sieci kanalizacyjnych zwłaszcza do posesji oddalonych od centrum, a także niekorzystnymi rzędnymi terenu względem poziomu oczyszczalni (występuje wówczas konieczność budowy przepompowni).

Brak doprowadzonej kanalizacji sanitarnej do posesji nie ma istotnego znaczenia, w przypadku, gdy posesje te posiadają nieszczelne zbiorniki bezodpływowe służące do gromadzenia nieczystości, które regularnie wywożone są na oczyszczalnię

ścieków. W związku z powyższym wydaje się uzasadnione wykonanie szczegółowej analizy w tym kierunku. Tak więc problem problemem priorytetowym dla miasta jest w chwili obecnej całkowite skanalizowanie miasta.

Oddzielną kwestią jest sprawa utrzymania, modernizacji i budowy nowych sieci kanalizacyjnych dla wód deszczowych oraz problem oczyszczenia zebranych wód opadowych, przed ich odprowadzeniem do odbiornika. W swoich planach inwestycyjnych na miasto uznało sprawę dostarczenia wody oraz odbioru i oczyszczenia wytworzonych ścieków komunalnych za priorytetową. Niemniej w programie budowy sieci kanalizacyjnych należy także wziąć pod uwagę problem budowy sieci kanalizacyjnej dla wód opadowych wraz z projektem oczyszczania wód opadowych przed ich odprowadzeniem do odbiornika. Miasto dostrzegło konieczność dostosowania istniejącej sieci kanalizacji deszczowej do obowiązujących przepisów umieszczając takie zadanie w planach inwestycyjnych.

Niezależnie od problemu braku sieci kanalizacyjnej i dość małej ilości oczyszczonych ścieków w stosunku do ilości pobranej wody, osobną kwestią jest stan techniczny i technologiczny oczyszczalni ścieków, zapewniający jej prawidłowe funkcjonowanie a co za tym idzie jakość odprowadzanych ścieków. Oczyszczalnia ścieków w mieście wymaga pilnie zmodernizowania.

Na podstawie analizy raportów o stanie środowiska województwa Warmińsko – Mazurskiego w latach 1999 – 2003, opracowanych przez WIOŚ, można uznać, że największe problemy oczyszczalni związane są właśnie z odpowiednią redukcją związków biogenych, co wynika z braku najbardziej skomplikowanego, trzeciego stopnia oczyszczania ścieków.

Należy zauważyć, że stężenie substancji zawartych w odprowadzanych ściekach ma ogromne znaczenie dla środowiska, gdyż pochodną ilości ścieków odprowadzonych do środowiska, a także stężenia substancji znajdujących się w analizowanych ściekach, jest ładunek tych substancji. Należy mieć na uwadze fakt, iż ścieki, które zawierają w sobie duży ładunek substancji emitowanych do środowiska, mogą w stosunkowo krótkim czasie poczynić trwałe zmiany w wodach powierzchniowych należących do tego odbiornika, do którego są odprowadzane.

Gmina posiadając świadomość ekologiczną przystąpiła do wielu działań organizacyjnych mających na celu przede wszystkim poprawę stanu gospodarki ściekowej i dyscyplinowanie zarówno mieszkańców jak i firmy działające na jej terenie do realizacji zapisów prawa lokalnego. Ponadto planowane są w gminie działania inwestycyjne z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, co przedstawia tabela poniżej:

Tab.7. Planowane inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej w mieście (UG).

Lp.	Nazwa zadania	Szacunkowy koszt zadania w mln zł
1.	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w NML	4,5
2.	Rozbudowa kanalizacji	20
3.	Budowa stacji uzdatniania wody	3
4.	Dostosowanie istniejącej sieci kan. deszczowej do obowiązujących przepisów (urządzenia podczyszczające)	

8. Powietrze atmosferyczne.

Zanieczyszczeniem atmosfery jest każda substancja i działanie, które powodują odchylenie od stanu naturalnego powietrza.

Dane dotyczące stanu sanitarnego powietrza uzupełniła pierwsza i druga ocena roczna jakości powietrza w województwie warmińsko – mazurskim, wykonana w oparciu o nowe przepisy, wprowadzone w życie ustawą Prawo ochrony środowiska, wydaną w kwietniu 2002 r. Celem corocznej oceny jakości powietrza jest uzyskanie informacji o stężeniach zanieczyszczeń na obszarze stref, w tym aglomeracji, w zakresie umożliwiającym:

1. dokonanie klasyfikacji stref w oparciu o przyjęte kryteria;
2. uzyskanie informacji o przestrzennych rozkładach stężeń zanieczyszczeń na obszarze aglomeracji lub innej strefy, w zakresie umożliwiającym wskazanie obszarów przekroczeń wartości kryterialnych oraz określenie poziomów stężeń występujących na tych obszarach;
3. wskazanie prawdopodobnych przyczyn występowania ponadnormatywnych stężeń zanieczyszczeń w określonych rejonach;
4. wskazanie potrzeb w zakresie wzmocnienia istniejącego systemu monitoringu i oceny.

Ocena i wynikające z niej działania odnoszone są do obszarów nazywanych strefami. Zgodnie z ustawą - P.O.Ś strefę stanowi:

- aglomeracja o liczbie mieszkańców powyżej 250 tysięcy,
- obszar powiatu nie wchodzący w skład aglomeracji.

Z tego powodu badaniem monitoringowym został objęty także powiat nowomiejski.

Oceny dokonuje się z uwzględnieniem dwóch grup kryteriów:

- ustanowionych ze względu na ochronę zdrowia ludzi,
- ustanowionych ze względu na ochronę roślin.

Tab.8. Klasyfikacja strefy powiatu nowomiejskiego ze względu na ochronę zdrowia.

Maks. stężenie godzinowe pył [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Klasa strefy	Maks. stężenie godzinowe SO ₂ [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Klasa strefy	Maks. średnioroczne stężenie NO ₂ [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Klasa strefy	Przeliczone stężenie 8-godzinne CO [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Klasa strefy
87	I	58	II	11	III b	2,336	III b

Przy czym klasa I – powietrze najbardziej zanieczyszczone, klasa II to średnia klasa czystości i klasa III – powietrze najczystsze. Z załączonej tabeli wynika cały powiat nowomiejski jest sklasyfikowany jako posiadający powietrze wysokiej jakości. Jedynie ze względu na stężenia pyłu zaliczony jest do I klasy, ale taka sytuacja dotyczy całego województwa i znacznych obszarów w Polsce – aż 84-ch stref.

Klasyfikacja strefy powiatu nowomiejskiego ze względu na ochronę roślin wypadła równie pomyślnie.

Tab. 9. Klasyfikacja strefy powiatu nowomiejskiego ze względu na ochronę roślin.

Maksymalne ze średniorocznych zidentyfikowane stężenie w strefie dwutlenek siarki [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Klasa strefy	Maksymalne ze średniorocznych zidentyfikowane stężenie w strefie dwutlenek azotu [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Klasa strefy
4,38	III b	3,3	III b

W 2001r. wykonano pomiary zanieczyszczeń powietrza ambulansem pomiarowym emisji na terenie tych powiatów, dla których brak było danych o stopniu zanieczyszczenia powietrza.

W Nowym Mieście Lubawskim punkt pomiarowy został zlokalizowany w rejonie ul. Jagiellońskiej. Wyniki badań obrazuje tabela poniżej.

Tab.10. Zestawienie trzydziestominutowych stężeń pyłu zawieszonego ogółem, dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla i amoniaku w powietrzu.

	pył zawieszony ogółem		dwutlenek siarki		dwutlenek azotu		tlenek węgla		amoniak	
	[$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	% D24	[$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	% D24	[$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	% D24	[$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	% D24	[$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	% D24
Wartość maks. w serii pomiar.	737	210,6	226	45,2	177	35,4	4,3	21,5	48	12,0
Wartość śr.z serii pomiar.	50	14,3	31	6,2	21	4,2	0,7	3,5	25,2	6,3

Tab.11. Zestawienie średnich dobowych stężeń pyłu zawieszonego ogółem, dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla i amoniaku w powietrzu.

	pył zawieszony ogółem		dwutlenek siarki		dwutlenek azotu		tlenek węgla		amoniak	
	[$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	% D24	[$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	% D24	[$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	% D24	[$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	% D24	[$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	% D24
Wartość maks .w serii pomiar.	87	58,0	58	38,6	57	38,0	1,226	24,5	39,5	19,8
Wartość śr. z serii pomiar.	50	33,3	31	20,7	21	14	0,658	13,2	25,1	12,6

Powyższe wyniki wskazują, że w przypadku stężeń chwilowych zanotowano wysokie chwilowe stężenia pyłu w powietrzu. Nie stwierdzono równoczesnego wystąpienia niekorzystnych warunków meteorologicznych utrudniających rozprzestrzenianie

się zanieczyszczeń. Chwilowe stężenie SO₂ są znacznie niższe od obowiązujących w 2001r. chwilowych wartości dopuszczalnych. Ta sama prawidłowość odnosi się do chwilowych stężeń sumy tlenków azotu w powietrzu i tlenku węgla. Chwilowe stężenia amoniaku w powietrzu są śladowe.

W przypadku stężeń średniodobowych, odnoszonych do 24 godzin, żadne z zanotowanych w toku pomiarów stężeń nie było wyższe od obowiązujących w 2001r. wartości dopuszczalnych średniodobowych.

Dobra ocena ogólna jakości powietrza w mieście wynika z faktu, że na jej terenie nie występują większe zakłady przemysłowe emitujące szkodliwe związki węgla, siarki czy pył. Na terenie miasta znajduje się 9 kotłowni olejowych obsługujących budynki komunalne. Stan tych kotłowni jest dobry. Kontrole WIOŚ dyscyplinują firmy emitujące zanieczyszczenia do powietrza na podstawie decyzji zezwalającej na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza.

W Nowym Mieście Lubawskim występuje duża ilość palenisk domowych, oraz kotłowni węglowych dość wyeksploatowanych, opalanych węglem gorszej jakości i to one stanowią tzw. emisję niską.

Tab.12. Struktura zużycia paliw (wg POŚ powiatu).

Liczba gospodarstw indywidualnych	Paliwa stosowane w paleniskach domowych			
	drewno	węgiel	olej opałowy	gaz
4100	820	2173	677	132

Zauważalne jest, że na terenie gminy utrzymuje się niekorzystna struktura zużycia paliw, polegająca na zdominowaniu energetyki cieplnej przez węgiel kamienny. Natomiast, nie są dotychczas stosowane paliwa odnawialne (brak informacji na ten temat).

Istnieje konieczność przeprowadzenia zasadniczych zmian zmierzających w kierunku stopniowego odchodzenia od paliw tradycyjnych, na rzecz coraz szerszego wykorzystywania biomasy jako odnawialnego, perspektywicznego paliwa przeznaczanego do spalania energetycznego w instalacjach grzewczych.

Węgiel kamienny, który jest najbardziej popularnym paliwem przeznaczonym do spalania energetycznego na terenie gminy, niestety powoduje też największą emisję substancji spośród wszystkich paliw przeznaczonych do spalania energetycznego. Co gorsza, węgiel zużywany w kotłowniach gminy jest niskokaloryczny, z dużą zawartością siarki i popiołu. Daje to w efekcie dodatkową ilość substancji emitowanych do powietrza w trakcie prowadzonych procesów energetycznego spalania tego paliwa. Wielkość emisji uzależniona jest także od rodzaju instalacji, prowadzonej technologii spalania oraz prawidłowego eksploataowania urządzeń przeznaczonych do redukcji emitowanych substancji. W przypadku największych kotłowni winny być stosowane urządzenia przeznaczone do redukcji emitowanych substancji.

Zakładów prowadzących procesy technologiczne połączone z emisją substancji z tych procesów jest na terenie niewiele. Wykonywane procesy, połączone z emisją substancji to głównie malowanie, spawanie. W trakcie prowadzonych procesów technologicznych zakłady te emitują do otoczenia niewielkie ilości różnych substancji. Są to przede wszystkim węglowodory alifatyczne i pierścieniowe, a także inne związki organiczne. Roczny ładunek tych substancji jest znikomy.

Zanieczyszczenie powietrza powodują również samochody poruszające się po drogach gminy. Ma tu miejsce głównie emisja tlenków azotu i metali ciężkich. Badania prowadzone w 1996r. wykazały, że nasze pojazdy rzadko mieszczą się w obowiązujących normach (3,5% CO). Udział zanieczyszczeń komunikacyjnych to ok. 25% tlenków azotu i węgla oraz metali ciężkich. Na terenach zabudowanych znaczenie ma również emisja wtórna z powierzchni dróg, utwardzonych placów. Wpływ na wielkość tej emisji mają warunki meteorologiczne.

Aby przeciwdziałać nadmiernej emisji substancji wprowadzanych do atmosfery w efekcie energetycznego spalania paliw, należy przedsięwziąć szereg różnych działań, które będą dążyły do jednego celu, jakim jest stałe ograniczanie ilości substancji emitowanych do powietrza atmosferycznego w tym:

- o podjęcie intensywnych, kompleksowych działań termomodernizacyjnych na terenie miasta i gmin przyległych;
- o identyfikacja terenów (również poza miastem) nadających się pod uprawy biomasy;
- o założenie upraw energetycznych na wyznaczonych terenach;
- o stopniowa wymiana kotłów węglowych wraz ze starymi instalacjami na nowoczesne kotły przeznaczone do spalania biomasy;
- o przeprowadzenie działań mających na celu racjonalizację zużycia energii w mieście zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym;
- o instalowanie kolektorów słonecznych na dachach budynków;
- o wykorzystanie słomy jako biomasy w dużych gospodarstwach rolnych;
- o przygotowanie do spalania osadów ściekowych wytworzonych na terenie oczyszczalni ścieków;
- o montaż instalacji przeznaczonej do wytwarzania energii z pozyskiwanego biogazu tworzącego się wewnątrz dużych składowisk odpadów.

Natomiast z drugiej strony należy poczynić kroki ku nowym możliwościom technicznym związanym z pełnym wykorzystaniem nowoczesnych środków technicznych oraz proekologicznych paliw konwencjonalnych, a więc gazu ziemnego i lekkiego oleju opałowego. Aby realizować ten kierunek działań, należy realizować następujące zadania:

- o wymiana instalacji kotłowni razem z wymianą kotłów węglowych na wysokosprawne kotły olejowo-gazowe;
- o termomodernizacja sieci c.o. i c.w.u.;
- o modernizacja wymiennikowni ciepła;
- o zainstalowanie automatycznej aparatury kontrolno – pomiarowej przeznaczonej do obsługi i monitoringu sieci c.o. i c.w.u.

Działania poczynione w tym kierunku powinny dać znaczne ograniczenie emisji ze względu na zmianę stosowanego paliwa oraz oszczędności poczynione na wytwarzaniu i przesyłce ciepła.

9. Hałas i klimat akustyczny.

Hałasem określamy dźwięki o częstotliwościach i natężeniach stwarzających uciążliwość dla ludzi i środowiska. Podstawowym technicznym wskaźnikiem oceny poziomu hałasu w środowisku lub ogólnej oceny stanu klimatu akustycznego jest równoważny poziom dźwięku A wyrażany w decybelach (dB).

Hałas pochodzenia antropogenicznego, występujący w środowisku, można podzielić na dwie podstawowe kategorie: hałas komunikacyjny (przede wszystkim drogowy) oraz hałas przemysłowy.

Rozwój komunikacji i transportu sprawia, że problem uciążliwości hałasu dotyczy obecnie nie tylko dużych miast, ale również miast średniej wielkości, a także mniejszych miejscowości znajdujących się przy ruchliwych trasach komunikacyjnych. Rolniczy charakter całego powiatu nowomiejskiego i niewielka ilość zakładów przemysłowych sprawiają, że podstawowym źródłem hałasu, decydującym o klimacie akustycznym tego terenu jest komunikacja drogową. Hałas drogowy wywiera dominujący wpływ na klimat akustyczny środowiska zarówno ze względu na powszechność występowania, jak i długi czas jego oddziaływania. Jedną z głównych przyczyn zagrożenia hałasem komunikacyjnym w ostatnich latach jest intensyfikacja ruchu drogowego.

Uciążliwość tras komunikacyjnych zależy głównie od następujących czynników: natężenia ruchu, struktury strumienia pojazdów oraz ich prędkości, rodzaju i stanu technicznego nawierzchni oraz odległości zabudowy mieszkaniowej od drogi stanowiącej źródło hałasu. Bardzo ważnym czynnikiem jest również stan techniczny pojazdów.

Niewątpliwie podstawowym czynnikiem mającym wpływ na emisję hałasu komunikacyjnego jest ranga, a także łączna długość wszystkich dróg położonych na terenie gminy. Z tego względu bardzo istotną staje się ogólna charakterystyka znajdujących się tu dróg. Przez środek miasta przebiega droga krajowa Inowrocław - Toruń - Ostróda - Olsztyn stanowiąca jeden z głównych szlaków wschód-zachód. Długość dróg głównych przebiegających przez miasto wynosi 4 km. Długość dróg drugorzędnych (wojewódzkie i powiatowe) wynosi 7,7 km, natomiast długość dróg lokalnych – 31,4 km.

Zgodnie z wytycznymi Instytutu Ochrony Środowiska, obszarem „szczególnej uciążliwości hałasowej” jest teren o wysokim poziomie hałasu, przekraczającym wielkość normatywną zwaną poziomem progowym L_{Apr} . Poziom progowy hałasu drogowego oddziałującego na tereny zabudowy mieszkaniowej ustalono na 75 dB(A) dla pory dziennej i 70 dB(A) dla pory nocnej.

Hałas komunikacyjny występuje przede wszystkim na drodze krajowej i ma charakter liniowy. Dotyczy głównie odcinków śródmiejskich drogi otoczonych zabudową mieszkaniową. Jego zasięg nie przekracza 50m, a poziom dźwięku 60 dB, co kwalifikuje go jako średnio uciążliwy (POŚ Powiatu Nowomiejskiego). Niezależnie od tych wielkości, aby uzyskać wiążące informacje na ten temat, móc określić skalę zagrożenia ponadnormatywnym hałasem również w najbliższej przyszłości, należy dokonać stosownych pomiarów hałasu drogowego w mieście. Na tej podstawie można dopiero ustalać ewentualne środki zapobiegawcze w postaci nasadzeń pasów zieleni, czy też instalowania ekranów akustycznych w miejscach dużych skupisk ludności przebywającej stale w pobliżu dróg o wzmożonym poziomie hałasu.

W przypadku niekorzystnej sytuacji akustycznej uzyskanej w efekcie przeprowadzonych pomiarów, należy podjąć działania w sprawie budowy obwodnicy, która w każdym przypadku będzie elementem bardzo korzystnym, gdyż oprócz znacznego obniżenia poziomu hałasu, podniesie także poziom bezpieczeństwa, ze względu na mniejsze ryzyko zaistnienia wypadków drogowych oraz ułatwi lokalny ruch uliczny.

Przez teren miasta przebiega linia kolejowa znaczenia lokalnego II rzędu Brodnica - Nowe Miasto Lubawskie. Obecnie trasa kolejowa nie jest użytkowana, w związku z czym nie stanowi źródła hałasu.

W przypadku zagrożenia hałasem przemysłowym, należy zauważyć, że związane jest ono głównie z niewłaściwą lokalizacją obiektów przemysłowych w stosunku do zabudowy mieszkaniowej.

Obowiązujące w Polsce procedury prawne wynikające z ustawy Prawo ochrony środowiska, związane z lokalizacją nowopowstających obiektów przemysłowych i usługowych, pozwalają na skuteczne egzekwowanie od inwestorów wymogów ochrony środowiska przed ponadnormatywnym hałasem.

Zakładów przemysłowych emitujących hałas przekraczający dopuszczalne normy tj. 50 dB w dzień i 40 dB nocą jest niewiele. Na terenie miasta są to głównie zakłady z branży drzewnej produkujące meble. Głównymi źródłami hałasu w tych zakładach są maszyny i urządzenia technologiczne pracujące w nieprzystosowanych pomieszczeniach (bez wymaganej izolacji akustycznej), wolnostojące urządzenia nie posiadające zabezpieczeń akustycznych).

Raport WIOŚ o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w latach 1999-2000r. wykazał przekroczenia dopuszczalnych norm emisji hałasu do środowiska w przypadku „MM International” Zakład w Nowym Mieście Lubawskim oraz Zakład Drzewny „Lamparkiet”. Wielkość przekroczeń obrazuje tabela:

Tab.13. Zestawienie zakładów w mieście, w których badania WIOŚ wykazały przekroczenia dopuszczalnego poziomu dźwięku (w dB) w 1999 roku.

Lp.	Nazwa zakładu	Wielkość przekroczenia w dB	
		pora dnia	pora nocy
1.	„MM International” Zakład w Nowym Mieście Lubawskim	2,0	-
2.	Zakład Drzewny „Lamparkiet”	11,5	-

Wskutek działań WIOŚ zmierzających do eliminacji uciążliwości źródeł dźwięku zakłady te dokonały wielu modernizacji. Nie podjęcie działań obniżających ponadnormatywny poziom emitowanego hałasu może spowodować zamknięcie zakładu.

Kontrole WIOŚ nie wykazały przekroczenia norm poziomu hałasu przemysłowego w otoczeniu innych zakładów miasta.

Poprawę klimatu akustycznego miasta można uzyskać poprzez:

- ◆ dążenie do zmniejszenia hałasu komunikacyjnego poprzez budowę obwodnic oraz właściwe planowanie nowych tras komunikacyjnych,
- ◆ remonty i modernizacja dróg i obiektów inżynierskich z nimi związanych,
- ◆ właściwa organizacja ruchu, zwiększenie płynności ruchu pojazdów na drogach w miejscach zabudowanych,
- ◆ budowanie ekranów akustycznych i tworzenie ekranów akustycznych z zieleni,
- ◆ odpowiednie lokalizowanie obiektów uciążliwych,
- ◆ stosowanie regulacji prawnych – decyzje o dopuszczalnym poziomie hałasu emitowanego do środowiska,
- ◆ zachowanie odpowiednich relacji pomiędzy powierzchnią terenów o intensywnej zabudowie i terenów otwartych,
- ◆ zachowanie wymaganych stref ciszy.

10. Promieniowanie jonizujące i niejonizujące.

10.1. Promieniowanie jonizujące.

Występujące w gminie promieniowanie jonizujące oparte jest przede wszystkim na poziomie radiacji ze źródeł naturalnych, związanych z rozpadem pierwiastków promieniotwórczych naturalnie występujących w przyrodzie.

Z tego względu zagrożenia w dziedzinie promieniowania jonizującego na terenie miasta mogą stwarzać wyłącznie naturalne źródła promieniowania.

Poza naturalnymi źródłami promieniowania znajdującymi się w glebie, wodzie i w powietrzu, na terenie miasta występują także sztuczne źródła promieniowania, które możemy podzielić na trzy grupy:

- ◆ zamknięte źródła promieniowania o małej aktywności, znajdujące się w szczelnej obudowie, używane w pracach diagnostycznych;
- ◆ aparatura rentgenowska;
- ◆ otwarte źródła promieniowania, które znajdują się w zakładach posiadających materiały izotopowe używane w pracowniach medycznych.

Funkcjonowanie sztucznych źródeł promieniowania jonizującego nie stwarza zagrożenia dla mieszkańców. Ewentualne awarie mogą mieć charakter wyłącznie lokalny i nie zagrażają terenom sąsiednim.

10.2. Promieniowanie niejonizujące.

Promieniowanie niejonizujące związane jest z występowaniem pól elektromagnetycznych. Do głównych źródeł powstawania pól elektromagnetycznych należą:

- ◆ linie elektroenergetyczne i stacje transformatorowe,
- ◆ obiekty radiokomunikacyjne, w tym: stacje nadawcze radiowe i telewizyjne, stacje bazowe telefonii komórkowej,
- ◆ stacje radiolokacyjne.

Istotny wpływ na środowisko mają linie i stacje elektroenergetyczne o napięciach znamionowych równych co najmniej 110 kV i wyższych.

Przez północno-wschodni obszar miasta przechodzi odcinek linii 110 kV relacji Łasin-Iława. Dla linii takiej obowiązuje strefa ochronna o szerokości 2 x 20 m licząc od osi linii w obie strony na której nie należy lokalizować obiektów przeznaczonych na pobyt stały ludzi.

Obiektami radiokomunikacyjnymi, które mogą mieć pewien wpływ na środowisko są także stacje bazowe telefonii komórkowej. Pola elektromagnetyczne, które są emitowane przy antenach telefonii komórkowej, mocowanych na kratownicowych masztach, oddziałują na przestrzeni kilkunastu metrów, przede wszystkim na poziomie zawieszenia anteny. Normy techniczne i przepisy aktualnie stosowane w Polsce, dotyczące umieszczania anten stacji, zabezpieczają wymagane odległości z dala od miejsc przebywania ludzi.

11. Poważne awarie przemysłowe.

Poprzez wyrażenie „poważne awarie” rozumie się nagłe zdarzenia, w szczególności emisje, pożary lub eksplozje powstałe w trakcie prowadzenia procesów przemysłowych, a także magazynowania lub transportu z udziałem substancji, bądź preparatów niebezpiecznych. W wyniku takich zdarzeń może powstać zagrożenie życia lub zdrowia ludzi, lub też skażenie środowiska.

Ustawa Prawo ochrony środowiska uwzględnia na wypadek zagrożenia wystąpieniem poważnych awarii przepisy dyrektywy Unii Europejskiej SEVESO 11 lub COMAH.

Nawiązujące do ustawy rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 9 kwietnia 2002 r. ustala rodzaj i ilość substancji niebezpiecznych, których przechowywanie w danym zakładzie decyduje o zaliczeniu takiego przedsiębiorstwa do zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej lub do zakładu o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

W rejestrze „potencjalnych sprawców nadzwyczajnych zagrożeń środowiska” prowadzonych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, nie figuruje ani jeden zakład z terenu miasta, który należałby do grupy zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Trzecią grupę ryzyka stanowią zakłady posiadające substancje lub preparaty niebezpieczne. Kwalifikują się tu między innymi zakłady posiadające od 300 kg do 40 Mg ciekłego amoniaku używanego do celów przetwórstwa spożywczego. W tej grupie znajdują się zakłady posiadające urządzenia chłodnicze, zwłaszcza zwrócić trzeba uwagę na duże ubojnie zwierząt.

12. Edukacja ekologiczna.

Zgodnie z Narodową Strategią Edukacji Ekologicznej podstawowymi celami w edukacji ekologicznej są:

- upowszechnianie idei zrównoważonego rozwoju we wszystkich sferach życia oraz objęcie stałą edukacją ekologiczną wszystkich mieszkańców,
- wdrożenie edukacji ekologicznej w formie interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach nauczania formalnego oraz nieformalnego.

Stąd też Miasto powinno opracować program edukacji ekologicznej adresowany do określonych grup społeczeństwa (przedsiębiorców, rolników, turystów), dostosowując odpowiednio do poszczególnych grup wiekowych - dorosłych mieszkańców, dzieci i młodzieży. Obecny poziom świadomości ekologicznej w naszym kraju, w mieście jest niezadawalający.

Świadomość ekologiczna kształtuje proekologiczny sposób myślenia w wykonywanej pracy, zachowania konsumenckie, co przekłada się na ograniczenia zużycia mediów w gospodarstwie domowym, w zakładzie pracy. Najlepszym sposobem podnoszenia świadomości ekologicznej wśród dorosłych jest zaangażowanie mieszkańców w procesy podejmowania decyzji przez władze samorządowe, czemu służą przepisy dotyczące dostępu do informacji o środowisku oraz udziału społecznego, będące nowym narzędziem służącym aktywizacji lokalnej społeczności w działaniach na rzecz środowiska. Wskazane jest włączenie w proces edukacji ekologicznej organizacji pozarządowych, szkół i placówek oświatowych, firm, grup obywatelskich itp.

13. Harmonogram działań służących realizacji programu.

Zadania ujęte w harmonogramie POŚ miasta przyporządkowane są do określonej grupy celów. W zależności od ich rangi i pilności realizacji zastosowano podział na: cele strategiczne (misja), cele główne - kierunki działań, szczegółowe - zadania w obrębie kierunku. W zależności od czasu realizacji mogą to być cele: krótkookresowe (do 1 roku), średniookresowe (od 1 do 4 lat), długoterminowe (powyżej 4 lat).

Cele i kierunki działania są podstawą POŚ dla gminy na lata 2004 - 2011. Na podstawie celów oraz kierunków wyznaczane są zadania szczegółowe do realizacji w latach 2004 -2007.

Celem strategicznym, czyli misją powiatu nowomiejskiego, a więc i miasta N.M.L. i gmin wchodzących w jego skład, jest : „Proekologiczny rozwój powiatu – działanie w kierunku osiągnięcia wysokiej świadomości ekologicznej społeczeństwa, zachowania walorów środowiskowych, krajobrazowych i przyrodniczych oraz pełna kontrola przestrzegania przepisów w zakresie ochrony środowiska i przyrody, zmierzające do osiągnięcia pozycji lidera w województwie w zakresie czynnej ochrony środowiska”.

Zadania przedstawione w harmonogramie wynikają bezpośrednio z zapisów Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010, Programu Ochrony Środowiska Powiatu Nowomiejskiego, Planu Rozwoju Lokalnego Nowego Miasta Lubawskiego 2004-2013, Planu Strategicznego Obszaru Lokalnego m. N.M.L. oraz gmin: Kurzętnik i N.M.L. a także diagnozy stanu środowiska Nowego Miasta Lubawskiego.

Cele główne:

1. Wzrost świadomości ekologicznej;
2. Zagospodarowanie przestrzenne uwzględniające wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu
3. Ochrona ekosystemów wodnych
4. Ochrona jakości wód
5. Rozwój turystyki nie zagrażający stanowi środowiska
6. Dobry stan atmosfery
7. Ochrona przyrody, bioróżnorodności i puli genowych
8. Ochrona gleb przed degradacją
9. Optymalna lesistość
10. Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych, materiałów i energii

Zadania realizowane są w następujących obszarach:

Obszar I – realizacja zadań gmin (i powiatu), gdzie organy mają uprawnienia władcze (np. uchwalanie i egzekwowanie ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego), a także realizują zadania własne samoistne lub w ramach porozumień komunalnych i mogą samodzielnie określać treść i sposób realizacji podejmowanych decyzji, uwzględniając wymogi i normy prawne.

Obszar II – działania jednostek zależnych od organów samorządowych, w stosunku do których organy gminy mają uprawnienia nadzorcze (zakłady gminne, podmioty użyteczności publicznej, podmioty gospodarcze wykonujące zadania na zlecenie gminy)

Obszar III – działania i zachowania samodzielnych podmiotów gospodarczych i poszczególnych obywateli, gdzie organy gminy mogą oddziaływać w ograniczonym zakresie w ramach ogólnego nadzoru nad przestrzeganiem prawa, względnie poprzez system zachęt, rozwijanie świadomości ekologicznej itp.

Tab.14 . Harmonogram działań służących realizacji celów.

Zadania	Sposób realizacji	Termin osiągnięcia celu	Środki/ finansowanie	Obszar realizacji
I. Cel główny: Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców gminy				

1.1.opracowanie programu edukacji ekologicznej miasta NML	opracowanie programu i przyjęcie przez Radę Miejską	2006	WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ	I
1.2. utworzenie szkoły ekologicznej Zielona Szkoła	prace wstępne (miernik końcowy: oddanie placówki do użytku)	2006	Urząd Miasta	I
1.3.organizacja warsztatów ekologicznych	1 warsztaty rocznie	zadanie ciągłe	WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ,CEE	I
1.4.organizacja i wspieranie konkursów, olimpiad, turniejów ekologicznych	5 imprez rocznie	zadanie ciągłe	UM	I
1.5.festyny i imprezy poświęcone ochronie środowiska	2 imprezy rocznie	zadanie ciągłe	WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ,CEE	I
1.6.popularyzacja ochrony środowiska i przyrody	stałe rubryki ekologiczne na stronie internetowej UM NML	zadanie ciągłe	WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ,CEE UM	I
1.7.wspieranie szkolnych kółek ekologicznych	kółko ekologiczne /biologiczne w każdej szkole	zadanie ciągłe	WFOŚ,PFOŚ GFOŚ,CEE szkoły	I,II
1.8.utworzenie nagrody za działalność na rzecz ochrony środowiska, krajobrazu, przyrody w mieście	określenie zasad przyznawania nagród i ustanowienie nagrody (np. Burmistrza NML)	2005r. zadanie ciągłe	UM PFOŚ, GFOŚ	I,II
1.9.szkolenia na przewodników ekoturystyki	co najmniej 1 przewodnik w mieście do 2005r.,kontynuacja zadania wg potrzeb	2005 zadanie ciągłe	WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ,CEE	II
1.10.prowadzenie w mieście edukacji ekologicznej dorosłych	2 szkolenia rocznie	zadanie ciągłe	WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ,CEE	I,III
1.11.szkolenia urzędników UM i jednostek podległych, akcje informacyjne dla radnych z zakresu ochrony środowiska i przyrody	co najmniej 2 szkolenia rocznie, urzędnicy UM przygotowani merytorycznie z zakresu ochrony środowiska	2005 zadanie ciągłe	UM, WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ,CEE	I
1.12.oznakowanie ścieżek dydaktycznych, rowerowych, pieszych, kajakowych, punktów widokowych	oznakowanie szlaków pieszych, turystyki rowerowej, szlak pielgrzymkowy	2006	Urząd Miasta, WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ,CEE	I,II
1.13. budowa ścieżek dydaktycznych, rowerowych, pieszych, kajakowych, punktów widokowych	ścieżki rowerowe ul. Piastowska, Sadowa i in	2009	Urząd Miasta, WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ,CEE	I
1.14.podniesienie znaczenia edukacji ekologicznej w działalności UM	osoba odpowiedzialna za edukację ekologiczną w Urzędzie Miejskim oraz w jednostkach podległych UM	2005 zadanie ciągłe	UM PFOŚ, GFOŚ	I
II. Cel główny : Zagospodarowanie przestrzenne uwzględniające wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu				
2.1.aktualizacja planów zagospodarowania przestrzennego pod kątem wymagań ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu	plany zagospodarowania przestrzennego zgodnie z prawem miejscowym i wymogami ochrony przyrody	2005 tj. zgodny z POŚ powiatu	UM	I
2.2.niedopuszczanie do trwałych zmian rzeźby terenu na dużych powierzchniach	zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego niedopuszczające do radykalnych przekształceń terenu	zadanie ciągłe	UM	I
2.3.ochrona terenów biologicznie aktywnych	zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego zakazujące likwidacji starorzeczy, oczek wodnych, torfowisk,	zadanie ciągłe	UM	I
2.4.lokalizowanie wysokich budowli (np. maszty telefoniczne) i prowadzenie inwestycji liniowych w sposób najmniej kolidujący z krajobrazem	zakaz lokalizowania budowli wysokich na obszarach krajobrazowo cennych	zadanie ciągłe	UM	I
2.5.dążenie do harmonii zabudowy z krajobrazem	zapis w planach z.p. o obowiązku utrzymania nowych budowli w stylu harmonizującym z krajobrazem	zadanie ciągłe	UM	I

2.6.powstrzymanie degradacji krajobrazu kulturowego	dbałość o zabytki kultury	2006 zadanie ciągłe	UM, właściciele	I,II,III
III. Cel główny: Ochrona ekosystemów wodnych				
3.1.zakaz zmiany stosunków wodnych na obszarach przyrodniczo cennych	zakaz znacznej zmiany stosunków wodnych na obszarach przyrodniczo cennych (w szczególności OChK , rezerwat) zapis w m.p.z.p.	zadanie ciągłe	UM, właściciele	I
3.2.rekultywacja zdegradowanych ekosystemów wodnych	doprowadzenie ekosystemów zdegradowanych do stabilnego życia biologicznego	zadanie ciągłe	właściciele wód, WFOŚ,PFOS, GFOŚ,	I,III
IV. Cel główny: Ochrona jakości wód				
4.1.skuteczne zabezpieczanie przed zatruciem wód	rozbudowa sieci wodociągowej ul. Sosnowa, Kamionki, Kornatki, Słoneczna, Ilawska; kontrole ujęć	2006	UM	I,III
4.2.rozwoj sieci kanalizacji sanitarnej w mieście	kanalizacja sanitarna lewobrzeżnej części NML II etap kanalizacji sanitarnej ul. Kolejowa, Grunwaldzka, Tysiąclecia, Narutowicza, Kornatki oraz przy ulicach sąsiednich miernik: % ludności obsługiwanej przez oczyszczalnię (Urząd Statyst.)	2006	UM	I
4.3.budowa sieci kanalizacji deszczowej w mieście	sieć deszczowa zgodnie z wymogami przepisów (piaskowniki i separatory)	2006	UM	I
4.4.wspólne działania miasta oraz gmin: NML i Kurzętnik w celu usprawnienia i unowocześnienia gospodarki wodno-ściekowej – zbrojenie terenów	brak miernika	2006	UM	I
4.5.rozbudowa oczyszczalni ścieków w NML	zgodnie z wymogami ochrony środowiska miernik: zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń wprowadzanych do wód powierzchniowych Mg/rok (Urząd Marszałkowski)	2006	UM	I
4.6.propagowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków	w warunkach uzasadnionych technicznie i środowiskowo	zadanie ciągłe	UM	I
4.7.zmniejszanie spływów obszarowych z terenów rolniczych przyległych do wód powierzchniowych	brak miernika upowszechnianie zasad KDPR przy współpracy ODR	zadanie ciągłe	WFOŚ,PFOS, GFOŚ	I,III
4.8.stosowanie instrumentów prawno-ekonomicznych	przeprowadzanie kontroli	zadanie ciągłe	UM,	I
4.9.prawidłowe zabezpieczanie/ likwidacja nieczynnych ujęć wody	brak miernika	zadanie ciągłe	właściciele ujęć	III
4.10.użytkowanie gruntów i korzystanie z wody stosownie do ustaleń RZGW w stosunku do stref ochronnych ujęć wody	brak miernika	zadanie ciągłe	właściciele ujęć	I,III
4.11.dążenie do racjonalizacji zużycia wody	miernik: wodochłonność produkcji w przeliczeniu na PKB, jednostkę produkcji, wartość produkcji lub wart. sprzedaną w przemyśle	zadanie ciągłe	właściciele ujęć	I,II,III
V. Cel główny: Rozwój turystyki nie zagrażający środowisku				
5.1.planowanie przeznaczenie terenów pod rekreację bez naruszania walorów środowiska i krajobrazu	tereny rekreacyjne nie kolidujące ze środowiskiem, krajobrazem	2005 tj. zgodny z POŚ powiatu	UM	I
5.2.tereny przeznaczone pod turystykę wyposażone w niezbędną infrastrukturę	tereny pod rekreację i turystykę w pełni uzbrojone	2010	UM	I
5.3.dostosowanie nasilenia presji turystycznej i penetracji terenu do jego odporności	brak miernika	2005 tj. zgodny z POŚ powiatu	UM	I

5.4.kontrola turystyki zorganizowanej i miejsc wypoczynku pod kątem ochrony Środowiska i przyrody	brak miernika	zadanie ciągłe	UM	I
5.5.odpowiednie oznakowanie szlaków turystycznych	właściwe oznakowanie szlaków	2005 tj. zgodny z POŚ powiatu	UM, PFOŚ,GFOŚ	I
5.6.odpowiedzialność organizatorów za imprezy masowe na wolnym powietrzu	brak miernika	zadanie ciągłe	organizatorzy imprez, UM	III
VI. Cel główny: Dobry stan atmosfery				
6.1.promowanie stosowania lepszej jakości paliw	brak miernika	zadanie ciągłe	WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ	I
6.2.wprowadzanie odnawialnych źródeł energii	modernizacja kotłowni gimnazjum	2006	UM	I
6.3.stosowanie instalacji wysokosprawnych	brak miernika	zadanie ciągłe	własne właścicieli, WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ	III
6.4.termomodernizacja budynków	brak miernika	zadanie ciągłe	własne właścicieli, WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ	III
6.5.budowa nowych urządzeń ograniczających emisje	brak miernika	zadanie ciągłe	własne właścicieli, WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ	III
6.6.egzekwowanie instrumentów prawno-ekonomicznych	brak miernika	zadanie ciągłe	UM we współpracy ze Starostwem	I, współpraca ze Starostwem
6.7.ograniczanie emisji wtórnej	utrzymanie stałej czystości na placach, drogach	zadanie ciągłe	UM,WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ	I,III
6.8.prowadzenie działań monitoringowych	brak miernika	zadanie ciągłe	UM WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ	I,III
6.9.lokalizacja zakładów emitujących hałas poza terenami zabudowanymi	brak miernika	2005 tj. zgodny z POŚ powiatu	UM	I
6.10. obniżenie poziomu hałasu - usprawnienie ruchu tranzytowego (obwodnica drogi nr 15)	obniżenie poziomu hałasu	2007	Fundusz Wojewody, Fundusz Agencji Rozwoju Reg.	I,II,III
6.11. obniżenie poziomu hałasu - usprawnienie ruchu ulicznego (ulice jednokierunkowe, objazdy.)	obniżenie poziomu hałasu	2006	UM,	I,II,III
VII. Cel główny: Ochrona przyrody, bioróżnorodności i puli genowych				
7.1.popularyzacja ochrony przyrody	zadanie powiązane z gminnym programem edukacji ekologicznej	zadanie ciągłe	UM, WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ	I
7.2.wdrażanie polityki rolno-środowiskowej	współdziałanie przy wdrażaniu zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej	zadanie ciągłe	UM,WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ	I,III
7.3.zachowanie siedlisk oraz miejsc rozrodu gatunków chronionych i rzadkich	ujęcie siedlisk i miejsc rozrodu gatunków chronionych i rzadkich w planach zagospodarowania przestrzennego	zadanie ciągłe	UM WFOŚ,POŚ, GFOŚ	I
7.4.zahamowanie inwazyjnego rozprzestrzeniania się gatunków obcych	brak miernika	zadanie ciągłe	WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ	I,III
7.5.preferowanie zarybień materiałem z tego samego dorzecza	brak miernika	zadanie ciągłe	WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ	III
7.6.promocja gospodarstw agroturystycznych, ekologicznych i leśnych w miejsce nie dochodowych gospodarstw rolnych	działania organizacyjno-administracyjne służące dostarczaniu informacji i pomocy dla rozwoju małej przedsiębiorczości	zadanie ciągłe	WFOŚ,PFOŚ, GFOŚ	I
VIII. Cel główny: Ochrona gleb przed degradacją				
8.1.rekultywacja gruntów zdegradowanych	brak miernika	zadanie ciągłe	FOGR	I,III

8.2. utworzenie rejestru informacji o terenach zdegradowanych	scalanie gruntów pod kątem właściwej gospodarki upraw rolnych	zadanie ciągle	współpraca UM ze Starostwem	I,II,III
8.3. właściwe użytkowanie rolnicze gleb	wdrażanie zasad Kodeksu Dobrej praktyki Rolniczej	zadanie ciągle	własne właścicieli	III
8.4. zapobieganie zanieczyszczeniem metalami ciężkimi	brak miernika	zadanie ciągle	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	I,III
8.5. stosowanie fitomelioracji, zalesień gruntów nieprzydatnych rolniczo	brak miernika	zadanie ciągle	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	I,III
8.6. zachowywanie odpowiedniego odczynu gleb	Udział gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych - % pow. użyt. rolnych (Okręg. Stacja Chem.-Rol.)	zadanie ciągle	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	I,III
8.7. poprawianie wartości użytkowej gleb	wdrażanie zasad Kodeksu Dobrej praktyki Rolniczej	zadanie ciągle	własne właścicieli, FOGR	III
8.8. zachowanie torfowisk, oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych	wprowadzenie zapisów do planów zagospodarowania przestrzennego	2005 tj. zgodny z programem powiatowym	UM	I
IX. Cel główny: Optymalna lesistość				
9.1. przeprowadzenie działań formalno-prawnych pod potrzeby zalesień - w tym określenie granic polno-leśnych w planach przestrzennego zagospodarowania	w tym naniesienie granic w miejscowym planie zagosp. przestrzennego	2005 tj. zgodny z programem powiatowym	UM	I
9.2. utrzymanie odpowiedniej kondycji lasów	brak miernika	zadanie ciągle	własne właścicieli,	I
9.3. powiększanie arealu lasów (szczególnie na gruntach marginalnych)	brak miernika	zadanie ciągle	WFOŚ, Starostwo, UM	I,III
X. Cel główny: Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych, materiałów i energii				
10.1. wzrost wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych	brak miernika	2007 tj. zgodnie z POŚ powiatu	UM, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	I
10.2. eliminowanie przypadków marnotrawstwa wody	zabezpieczanie hydrantów przed nielegalnym poborem	zadanie ciągle	UM	I,II,III
10.3. preferowanie rozwiązań zakładających stosowanie wody gorszej jakości zamiast wody pitnej	brak miernika	zadanie ciągle	UM, Starostwo, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	I,II,III
10.4. wspieranie stosowania zamkniętych obiegów wody oraz wtórnego wykorzystania ścieków mniej zanieczyszczonych	miernik: wodochłonność w przeliczeniu na PKB, jednostkę produkcji, wartość produkcji lub wartość sprzedana w przemyśle	zadanie ciągle	UM, PFOŚ, GFOŚ, własne zakładów	I,II,III
10.5. opracowanie i wdrożenie zasad oszczędności wody, energii i materiałów w UM i jednostkach podległych	brak miernika	zadanie ciągle	UM, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, własne zakładów	I
10.6. termomodernizacja budynków	brak miernika	zadanie ciągle	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, własne inwestorów	I,II,III
10.7. propagowanie i popieranie stosowania instalacji wysokosprawnych	brak miernika	zadanie ciągle	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, własne inwestorów	I,III

Zgodnie z informacją zawartą w POŚ województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010, na dzień dzisiejszy niektóre wskaźniki ważne dla oceny programu są dla naszego regionu niedostępne jak np. wskaźniki dotyczące uciążliwości hałasu, zużycia wody, materiałów, energii na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB, świadomości ekologicznej mieszkańców i in.

14. Szacunkowe koszty realizacji harmonogramu.

W tabeli poniżej przedstawione zostały szacunkowe koszty realizacji harmonogramu programu ochrony środowiska miasta. Dane te są szacunkowe i niepełne. Część danych jest trudna do ustalenia na obecnym etapie uogólnienia. Koszty realizacji będą więc uzupełniane oraz uściślane w miarę posiadania przez miasto danych faktycznych i bardziej szczegółowych.

Ponadto wiele z zadań przedstawionych w tabeli zostanie wykonana w ramach obowiązków służbowych przez pracowników Urzędu Miejskiego.

Tab. 15. Szacunkowe koszty realizacji poszczególnych działań oraz sposoby finansowania realizacji zamierzonych celów.

cel główny	cele szczegółowe - zadania	źródła finansowania	ogólny budżet zadania [zł]
1	2	3	4
wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców miasta NML	opracowanie programu edukacji ekologicznej miasta NML	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, UM	2 000
	utworzenie szkoły ekologicznej Zielona Szkoła	Urząd Miasta	200 000
	organizacja warsztatów ekologicznych	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, CEE, UM	1 000
	organizacja i wspieranie konkursów, olimpiad, turniejów ekologicznych	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, CEE	2 000
	festyny i imprezy poświęcone ochronie środowiska	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, CEE	1000
	popularyzacja ochrony środowiska i przyrody (w środkach masowego przekazu oraz działalność wydawnicza)	UM, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, CEE	1 000
	wspieranie kółek ekologicznych	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, CEE, szkoły	1 000
	utworzenie nagród za działalność na rzecz ochrony środowiska miasta	UM, PFOŚ, GFOŚ	2 000
	szkolenia na przewodników ekoturystyki	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, CEE	2 000
	przewodzenie edukacji dorosłych	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, CEE	1 000
	szkolenia urzędników, akcje informacyjne dla radnych	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, CEE	2 000
	oznakowanie szlaków pieszych, turystyki rowerowej, szlak pielgrzymkowy	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, CEE	200 000
	budowa ścieżek rowerowych	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, CEE	200 000
podniesienie znaczenia edukacji ekologicznej w działalności samorządów	UM, PFOŚ, GFOŚ	-	
zagospodarowanie przestrzenne z bezwzględnym uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska i krajobrazu	aktualizacja planów zagospodarowania przestrzennego pod kątem wymagań ochrony środowiska, przyrody oraz ochrony krajobrazu	UM	-
	niedopuszczanie do trwałych zmian rzeźby terenu na dużych powierzchniach	UM	-
	ochrona terenów biologicznie aktywnych	UM	-
	lokalizowanie wysokich budowli i prowadzenie inwestycji liniowych w sposób najmniej kolidujący z krajobrazem	UM	-
	dążenie do harmonii zabudowy z krajobrazem	UM	-
	powstrzymanie degradacji krajobrazu kulturowego	UM, Fundusz Ochrony Dóbr Kultury, własne właścicieli	500 000
	zakaz zmiany stosunków wodnych na obszarach przyrodniczo cennych	UM	-
ochrona ekosystemów wodnych	rekultywacja zdegradowanych ekosystemów wodnych	właściciele wód	b.d.
	skuteczne zabezpieczenie przed zanieczyszczeniem wód	UM	600 000
ochrona jakości wód	rozwój sieci kanalizacji sanitarnej w mieście	UM, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, CEE	15 200 000
	budowa sieci kanalizacji deszczowej	UM, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, CEE	500 000
	wspólne działania miasta oraz gmin: NML i Kurzętnik w celu usprawnienia i unowocześnienia gospodarki wodno-ściekowej – zbrojenie terenów, wymiana gruntów	UM	100 000
	rozbudowa/modernizacja oczyszczalni ścieków	UM, fundusze strukturalne UE	4 500 000
	propagowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków	UM, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	-
	zmniejszanie tzw. spływów obszarowych z terenów wiejskich	NFOŚ, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	b.d.
	stosowanie instrumentów prawno-ekonomicznych	UM, Starostwo	-
	prawidłowa likwidacja nieczynnych ujęć wody	właściciele ujęć	10 000
	użytkowanie gruntów i korzystanie z wody stosownie do ustaleń RZGW w stosunku do stref ochronnych ujęć wody	właściciele ujęć	-
	dążenie do racjonalizacji zużycia wody	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	10 000
rozwój turystyki nie zagrażający stanowi środowiska	planowanie przeznaczenia terenów pod rekreację bez naruszania walorów środowiska i krajobrazu	UM	-
	tereny przeznaczone pod turystykę wyposażone w niezbędną infrastrukturę	UM, właściciele gruntów, administratorzy ośrodków wypoczynkowych	b.d.
	dostosowanie nasilenia presji turystycznej do odporności terenu	UM	-
	kontrola turystyki i miejsc wypoczynku	UM	-
	odpowiednie oznakowanie szlaków turystycznych	UM, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	20 000
	odpowiedzialność organizatorów za imprezy masowe na wolnym powietrzu	organizatorzy imprez, UM	-
dobry stan atmosfery	promowanie stosowania lepszej jakości paliw	UM, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	-
	wprowadzanie odnawialnych źródeł energii	UM, własne inwestorów, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	1 000 000
	stosowanie instalacji wysokosprawnych	własne właścicieli, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	b.d.
	termomodernizacja budynków	własne właścicieli, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	200 000
	budowa nowych urządzeń ograniczających emisję	własne właścicieli, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	b.d.
	egzekwowanie instrumentów prawno-ekonomicznych	Starostwo, UM	-
ograniczanie emisji wtórnej	UM, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	10 000	

	ciągłe prowadzenie działań monitoringowych	UM WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	10 000
	lokalizacja zakładów emitujących hałas poza terenami zabudowanymi	UM	-
	obniżenie poziomu hałasu -usprawnienie ruchu tranzytowego (obwodnica drogi nr 15)	Fundusz Wojewody, Fundusz Agencji Rozwoju Reg,	100 000
	obniżenie poziomu hałasu -usprawnienie ruchu ulicznego	UM,	200 000
ochrona przyrody, bioróżnorodności i puli genowych	popularyzacja ochrony przyrody	UM, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	4 000
	wdrażanie polityki rolno-środowiskowej	UM, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	-
	zachowanie siedlisk oraz miejsc rozrodu gatunków chronionych i rzadkich	UM, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	10 000
	zahamowanie inwazyjnego rozprzestrzeniania się gatunków obcych	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	3 000
	preferowanie prowadzenia zarybień materiałem z tego samego dorzecza	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	-
	promocja gospodarstw agroturystycznych, ekologicznych i leśnych w miejsce nie dochodowych gospodarstw rolnych	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	-
ochrona gleb przed degradacją	rekultywacja gruntów zdegradowanych	FOGR	b.d.
	utworzenie rejestru informacji o terenach zdegradowanych właściwe użytkowanie rolnicze gleb	UM	-
	właściwe użytkowanie rolnicze gleb	własne właścicieli	10 000
	zapobieganie zanieczyszczania metalami ciężkimi	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	1 000
	stosowanie fitomelioracji, zalesień gruntów nieprzydatnych rolniczo	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	3 000
	zachowywanie odpowiedniego odczynu gleb	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ	1 000
	poprawianie wartości użytkowej gleb	własne właścicieli, FOGR	2 000
	zachowanie torfowisk, oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych	UM	-
optymalna lesistość	przeprowadzenie działań formalno-prawnych pod potrzeby zalesień - w tym określenie granic polno-leśnych w planach przestrzennego zagospodarowania	UM	-
	utrzymywanie odpowiedniej kondycji lasów	własne właścicieli	10 000
	powiększanie areалу lasów, szczególnie na gruntach marginalnych	Starostwo, WFOŚ	3 000
racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych, materiałów i energii	wzrost wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, własne inwestorów	1000 000
	eliminowanie przypadków marnotrawstwa wody (w tym - zabezpieczenie hydrantów)	UM	1000
	preferowanie rozwiązań zakładających stosowanie wody gorszej jakości zamiast wody pitnej	UM	-
	wspieranie stosowania zamkniętych obiegów wody oraz wtórnego wykorzystania ścieków mniej zanieczyszczonych	UM Urząd Gminy, WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, własne zakładów	b.d.
	opracowanie i wdrożenie zasad oszczędności wody, energii i materiałów w UM i jednostkach podległych	wspieranie stosowania zamkniętych obiegów wody oraz wtórnego wykorzystania ścieków mniej zanieczyszcz.	-
	termomodernizacja budynków, modernizacja kotłowni	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, własne inwestorów	200 000
	popieranie stosowania instalacji wysokosprawnych	WFOŚ, PFOŚ, GFOŚ, własne inwestorów	-

15. Kontrola realizacji harmonogramu.

Zapisy art.18 ust. 2 ustawy *Prawo ochrony środowiska* wprowadzają obowiązek sporządzania co dwa lata raportów z wykonania programów ochrony środowiska i przedstawiania go radzie gminy.

W związku z tym, w Urzędzie Miejskim powinna zostać wyznaczona osoba, która będzie pełniła **funkcję koordynatora ds. realizacji POŚ**. Koordynator gminny będzie zbierał informacje dotyczące realizacji programu, które posłużą do sporządzenia w/w raportu, informował zarząd miasta o przebiegu realizacji programu, ewentualnych opóźnieniach realizacji lub zmianach oraz będzie współpracował z koordynatorem powiatowym d/s realizacji programu ochrony środowiska. W harmonogramie realizacji celów wskazano sposób ich realizacji i mierniki. W celu monitorowania realizacji niezbędne będą również informacje o wskaźnikach obrazujących stan środowiska, które uzyskać będzie można w Urzędzie Wojewódzkim, Urzędzie Statystycznym, Urzędzie Marszałkowskim, Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej, WIOŚ. Na dzień dzisiejszy niektóre wskaźniki ważne dla oceny programu są dla naszego regionu niedostępne jak np. wskaźniki dotyczące uciążliwości hałasu, zużycia wody, materiałów, energii na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB, świadomości ekologicznej mieszkańców i in.

Z zapisów ustawy *Prawo ochrony środowiska* wynika, że program powinien zostać zaktualizowany na lata 2008-2011.

Niezależnie od powyższego program gminny będzie mógł być weryfikowany i korygowany w miarę uściślenia i zwiększania zakresu danych. Zweryfikowana wersja programu musi być poddana procedurze uchwalania.

16. Źródła finansowania programów ochrony środowiska.

Podstawową formą finansowania ochrony środowiska w kraju są fundusze celowe, działające na czterech szczeblach administracji, banki oraz fundacja Ekofundusz.

Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej przeznaczają środki zgromadzone z opłat za korzystanie ze środowiska na dofinansowanie przedsięwzięć poza- i inwestycyjnych z zakresu ochrony środowiska w formach preferencyjnych pożyczek i dotacji.

Polskie banki, państwowe czy w postaci spółek akcyjnych oferują różnorodne kredyty na proekologiczne przedsięwzięcia. Szczególną rolę w tym sektorze odgrywa Bank Ochrony Środowiska, proponujący na taką działalność prywatnym i samorządowym inwestorom zróżnicowane oferty w postaci preferencyjnych kredytów.

Fundacja Ekofundusz dysponuje środkami pochodzącymi z ekokonwersji polskiego zadłużenia zagranicznego na projekty proekologiczne udzielając pomocy finansowej w postaci preferencyjnych pożyczek oraz dotacji (gdy inwestorem jest samorząd – dotacja może dochodzić do 50% kosztów przedsięwzięcia).

Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej tworzy możliwości uzyskania finansowego wsparcia ze środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności – europejskich środków „pomocowych”, jako, że cały kraj, wszystkie województwa/regiony, z uwagi na dużo niższy poziom rozwoju ekonomicznego (PKB znacznie poniżej średniej unijnej) będzie kwalifikować się do pomocy w ramach wspierania rozwoju i dostosowania strukturalnego regionów słabiej rozwiniętych.

Fundusz Spójności może być źródłem pomocy finansowej przeznaczonej dla samorządów (gmin lub związków gmin), które planować będą duże inwestycje w publiczną infrastrukturę z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami, ochrony powietrza, działań przeciwpowodziowych oraz rekultywacji terenów zdegradowanych. Minimalna wartość projektu, który może być dofinansowany z tego źródła powinna wynosić 10 mln €; wysokość wsparcia ze strony FS może być rzędu 85% kosztów.

Zasadniczym źródłem finansowania inwestycji w sektorze ochrony środowiska dla jednostek samorządu terytorialnego (JST) może być jeden z czterech funduszy strukturalnych - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (ang. ERDF); pozostałe z nich to:

- Europejski Fundusz Socjalny (ang. ESF),
- Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnych (ang. EAGGF),
- Instrument Finansowy Wspierania Rybołówstwa (ang. FIGF).

Środki finansowe z funduszy strukturalnych są rozdysponowane w ramach trzech celów pomiędzy cztery fundusze, zarządzane przez właściwe Dyrekcje Generalne Komisji Europejskiej:

Cel 1 – wspieranie rozwoju i dostosowania strukturalnego regionów słabiej rozwiniętych,

Cel 2 – wspieranie gospodarczego i społecznego przekształcania obszarów z trudnościami strukturalnymi,

Cel 3 – wspieranie przyjęcia i modernizacji polityk i systemów edukacji, kształcenia zawodowego i zatrudnienia.

Po przystąpieniu Polski do UE wszystkie regiony/wszystkie województwa zostaną zakwalifikowane do Celu 1; temu celowi polityki strukturalnej Unii podlegają regiony, w których PKB na jednego mieszkańca wynosi poniżej 75% średniego dochodu UE.

Fundusze strukturalne wdrażane będą wyłącznie na poziomie krajowym. Działania typowo inwestycyjne w ochronie środowiska, które mogą być wspierane z funduszy strukturalnych, są zapisane w dwóch programach operacyjnych:

1. Zintegrowanym Programie Operacyjnym Rozwoju Regionalnego (ZPORR), którego beneficjentami mogą być samorządy,
2. Sektorowym Programie Operacyjnym „Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw”, adresowanym do przedsiębiorstw (z wyłączeniem przedsiębiorstw komunalnych).

Projekty z zakresu ochrony środowiska będą miały szansę uzyskać dofinansowanie w ramach trzech działań zawartych w dwóch priorytetach ZPORR.

Tab.16. Priorytety i działania w ZPORR związane z inwestycjami w ochronę środowiska.

Priorytet	Działania
Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów	(1.2) Infrastruktura ochrony środowiska
Rozwój lokalny	(3.1) Rozwój obszarów wiejskich
	(3.2) Rewitalizacja obszarów zdegradowanych

Środki w ramach ZPORR są przyznawane na podstawie konkursu projektów ogłaszanego przez Marszałka Województwa. By uzyskać środki gmina musi złożyć wniosek i dołączyć odpowiednią dokumentację (projekty techniczne, studium wykonalności projektu, Plan Rozwoju Lokalnego). Informacje na ten temat zamieszczane są na stronach internetowych Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej: www.fundusze-strukturalne.gov.pl i na stronie informacyjnej regionu: www.warmia.mazury.pl.

Działanie „Infrastruktura ochrony środowiska” jest zbieżne z działaniem „Rozwój obszarów wiejskich” – różnica polega na obszarze działania i wielkości wspieranych inwestycji. W ramach działania „Infrastruktura ochrony środowiska” prowadzone będą większe inwestycje infrastrukturalne o znaczeniu regionalnym, służące wzmocnieniu konkurencyjności regionów.

Tab.17. Szczegółowe rodzaje inwestycji w działaniu „Infrastruktura ochrony środowiska”.

Działanie	Poddziałanie	Rodzaje kwalifikujących się projektów
Infrastruktura ochrony środowiska	Zaopatrzenie w wodę i oczyszczanie ścieków	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Budowa/przebudowa sieci wodociągowych ✓ Budowa/przebudowa sieci kanalizacyjnych ✓ Budowa/przebudowa stacji uzdatniania wody ✓ Budowa/przebudowa oczyszczalni ścieków ✓ Budowa zbiorników umożliwiających pozyskanie wody pitnej
	Zagospodarowanie odpadów	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Organizacja i wdrażanie systemów selektywnej zbiórki odpadów i recyklingu ✓ Wdrażanie systemowej gospodarki

		odpadami komunalnymi/budowa sortowni, kompostowni, budowa nowych i rekultywacja starych składowisk,
	Poprawa jakości powietrza	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Przebudowa/rozbudowa systemów ciepłowniczych-wyposażenie w instalacje ograniczające emisje zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza ✓ Przekształcenie istniejących systemów ogrzewania /objektów publicznych/ w systemy bardziej przyjazne dla środowiska – ograniczenie niskiej emisji
	Zapobieganie powodziom	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Regulacja cieków wodnych ✓ Tworzenie polderów ✓ Budowa/przebudowa wałów przeciwpowodziowych wraz z dojazdem ✓ Budowa/przebudowa małych zbiorników retencyjnych i stopni wodnych
	Wsparcie zarządzania ochroną środowiska	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Opracowanie baz danych dotyczących lasów, jakości gleb, wód, powietrza ✓ Tworzenie systemów pomiaru zanieczyszczeń powietrza w miastach oraz systemów informowania o poziomie zanieczyszczeń ✓ Utworzenie sieci stacji kontrolnych i ostrzegawczych w zakresie jakości wód ✓ Tworzenie map terenów zalewowych
	Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Budowa/przebudowa infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej/energia wiatrowa, wodna, ognia słoneczne, biomasa

Omawiane działanie ma na celu ograniczenie ilości zanieczyszczeń kierowanych do powietrza, wód i gleb, poprawę stanu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, zwiększenie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, także poprawę zarządzania środowiskiem. Na dofinansowanie mogą liczyć wnioskodawcy projektów, które będą polegały na budowie/przebudowie infrastruktury środowiska; inicjatywy, zmierzające do poprawy zarządzania środowiskiem i usprawnienia dostępu do informacji o środowisku.

W ramach działania „Rozwój obszarów wiejskich” wspierane będą małe inwestycje z zakresu ochrony środowiska, o oddziaływaniu lokalnym, realizowane na terenach wiejskich oraz w małych miastach (do 25 tys. mieszkańców).

Jako priorytetowe uznane zostaną projekty powstające w gminach i powiatach o niskich dochodach na mieszkańca i wysokiej stopie bezrobocia/o dochodach w przeliczeniu na mieszkańca poniżej 60% średniej wojewódzkiej oraz o stopie bezrobocia przekraczającej 150% średniej województwa.

Projekty kwalifikujące się do otrzymania wsparcia muszą mieć wpływ na zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej gminy/gmin oraz stworzenie warunków do wzrostu zatrudnienia. Projekty te powinny być spójne z innymi działaniami realizowanymi na obszarze gmin. Za najlepsze uznane zostaną takie, które najbardziej ekonomicznie będą wykorzystywać dostępne fundusze, przy użyciu najnowszych technologii przyjaznych dla środowiska, a tym samym pozwolą na zredukowanie kosztów operacyjnych i podniesienie sprawności funkcjonowania urzędzeń infrastruktury technicznej.

Poniżej zestawiono rodzaje projektów w ramach omawianego działania, kwalifikujących się do uzyskania finansowego wsparcia ramach ZPORR.

Tab.18. Szczegółowe rodzaje inwestycji w działaniu „Rozwój obszarów wiejskich”.

Działanie	Poddziałanie	Rodzaje kwalifikujących się projektów
Rozwój obszarów wiejskich	Budowa lub modernizacja urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sieci kanalizacyjne, w tym podłączenie do sieci indywidualnych użytkowników ✓ Oczyszczalnie ścieków ✓ Inne urządzenia do oczyszczania, gromadzenia, odprowadzania i przesyłania ścieków
	Budowa lub modernizacja urządzeń zaopatrzenia w wodę	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sieci wodociągowe ✓ Ujęcia wody z ochroną ujęć i źródeł wody pitnej ✓ Urządzenia służące do gromadzenia, przechowywania i uzdatniania wody
	Budowa lub modernizacja urządzeń zaopatrzenia w energię	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Urządzenia zaopatrzenia w energię ✓ Lokalne systemy pozyskiwania energii z alternatywnych źródeł ✓ Gminne systemy oświetlenia ulic
	Gospodarka odpadami stałymi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Budowa, modernizacja i rekultywacja składowisk odpadów stałych ✓ Budowa lub modernizacja miejsc utylizacji opakowań i nieużytych środków ochrony roślin ✓ Likwidacja dzikich wysypisk ✓ Kompleksowe systemy zagospodarowania odpadów na poziomie lokalnym, obejmujące odbiór posegregowanych odpadów od mieszkańców, odzyskiwanie surowców wtórnych, recykling, kompostowanie odpadów organicznych.

Ogólnym celem powyższego działania jest przeciwdziałanie społecznej i ekonomicznej stagnacji obszarów wiejskich. Możliwość otrzymania dofinansowania ze środków ERDF może mieć bezpośredni wpływ na zwiększenie poziomu inwestycji, a pośrednio stworzyć warunki do rozwoju działalności gospodarczej oraz poprawić warunki życia na obszarach o mniejszych perspektywach rozwojowych.

Inwestycje w zakresie ochrony środowiska, realizowane w ramach tego działania, mają doprowadzić do wzrostu ilości gospodarstw domowych objętych systemem selektywnej zbiórki odpadów, wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii, zwiększenia poziomu zwodociągowania i skanalizowania obszarów. W rezultacie działania te powinny podnieść atrakcyjność inwestycyjną obszarów poprzez kompleksowe uzbrojenie terenów przewidzianych pod inwestycje oraz polepszenie jakości podstawowej infrastruktury społecznej.

Procedura składania i oceny wniosków.

(Schemat rozpatrywania wniosków do Europejskiego Funduszu Rozwoju regionalnego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego)

1. **Urząd Marszałkowski** – przyjmowanie wniosków, ich formalna ocena
2. **Panel ekspertów** – merytoryczna ocena wniosków
3. **Regionalny Komitet Sterujący** – rekomendacja wyboru projektów
4. **Zarząd Województwa** – wybór projektów
5. **Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej** – ocena zgodności projektów z celami ZPORR
6. **Wojewoda** – podpisanie umowy z beneficjentem

17. Narzędzia i instrumenty służące realizacji programu ochrony środowiska.

Realizacja celów Polityki Ekologicznej Państwa w zakresie ochrony środowiska, stosownie do kompetencji dokonywana jest poprzez działania zapisane w programach ochrony środowiska na poszczególnych szczeblach zarządzania z wykorzystaniem instrumentów prawnych, finansowych i społecznych.

Instrumenty prawne z zakresu ochrony środowiska (o charakterze władczym i nakazowym), to standardy środowiskowe, pozwolenia i odpowiedzialność.

Standardy środowiskowe posiadają charakter jakościowych (jakości środowiska; standardy emisyjne).

Standardy jakościowe ustalają minimalny dopuszczalny poziom jakości środowiska poprzez określenie dopuszczalnych stężeń substancji zanieczyszczających w środowisku.

Standardy emisyjne określają ile i jakich zanieczyszczeń można wprowadzić do środowiska z konkretnego źródła.

Standardy emisyjne ustalane są w sposób indywidualny w pozwoleniach tak, aby zapewniały utrzymanie w środowisku stężeń zanieczyszczeń określonych przez standardy jakościowe.

Realizacja funkcji kontrolnych prawa ochrony środowiska wymaga korzystania z instrumentów nakazowych – decyzji administracyjnych. Najważniejsze z nich to różnie nazywane tzw. pozwolenia - decyzje, uzgodnienia, zezwolenia, pozwolenia. Ustawa POŚ w art. 180 wprowadza zapis dotyczący pozwoleń na wprowadzanie pyłów lub gazów do powietrza, ścieków do wód lub do ziemi, wytwarzania odpadów, emitowania hałasu, promieniowania elektromagnetycznego lub pozwoleń zintegrowanych, czyli dotyczących emitowania jednocześnie więcej niż jednego rodzaju zanieczyszczeń do środowiska, niezależnie od tego, czy wymagane byłyby, zgodnie z ustawą, pozwolenia na poszczególne rodzaje emisji.

Różne formy i rodzaje odpowiedzialności wynikające z zapisów prawa ochrony środowiska dla potrzeb jego funkcjonowania (prawa) i ochrony (środowiska) obejmują:

- odpowiedzialność administracyjną, która jako regulacja prawno-administracyjna jest podstawowym narzędziem organów samorządu w nadzorowaniu i egzekwowaniu zasad ochrony środowiska; ta forma odpowiedzialności może być orzeczona m.in. w postaci kary pieniężnej za przekraczanie standardów emisyjnych;
- odpowiedzialność karną – dotyczącą osób fizycznych, mającą zastosowanie do najcięższych naruszeń porządku prawnego, w ściśle określonych sytuacjach;
- odpowiedzialność cywilną, której podstawowym celem jest zapobieżenie szkodzie lub jej zlikwidowanie; zasady odpowiedzialności cywilnej regulują przepisy kodeksu cywilnego, bowiem artykuł POŚ dotyczący odpowiedzialności cywilnej nie stanowi samodzielnej podstawy prawnej.

Instrumenty finansowe służące monitorowaniu stosowania zasad i realizacji zadań służących ochronie środowiska to:

- opłaty za korzystanie ze środowiska,
- administracyjne kary pieniężne,
- fundusze celowe (ochrony środowiska i gospodarki wodnej; ochrony gruntów rolnych i leśnych),
- opłaty produktowe i depozytowe,
 - europejskie fundusze „pomocowe” – Fundusz Spójności i fundusze strukturalne.

Instrumenty społeczne, istotne dla skutecznej realizacji planowanych zadań ujętych w gminnym POŚ to:

- gwarantowany obywatelom w Konstytucji RP dostęp do informacji o środowisku,
- szeroko adresowana, zintegrowana edukacja proekologiczna, realizowana przez lokalne władze, z informacjami o planowanych przedsięwzięciach inwestycyjnych, wszelkich trudnych tematach, dotyczących np. budowy czy lokalizacji obiektów służących ochronie środowiska, ale często powodujących lokalne konflikty,
- komunikacja społeczna realizowana głównie jako współpraca władz lokalnych z organizacjami pozarządowymi – dla wzajemnego informowania się, wymiany poglądów i uzgadniania stanowisk w istotnych dla lokalnych społeczności gminy/gmin przedsięwzięciach.

Realizacja zaplanowanych przedsięwzięć na rzecz ochrony środowiska, zapisanych w postaci wieloletnich planów, nadzorowana jest również – oprócz używania wymienionych wyżej instrumentów poprzez prowadzenie monitoringu i kontroli środowiska.

Monitoring środowiska jest systemem pomiarów, ocen i prognoz jego stanu, realizowanym przez organa administracji rządowej (WIOS) i samorządowej w ramach wykonywania decyzji, pozwoleń, zezwoleń, stosownie do posiadanych kompetencji.

Monitoring środowiska koordynowany jest przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska, a sieć pomiarowa stanu środowiska prowadzona jest przez IOŚ i Inspekcję Sanitarną.

Ustawa - *Prawo ochrony środowiska* określa zasady współpracy pomiędzy organami administracji rządowej i samorządowej dotyczące wymiany informacji o stanie środowiska na podstawie wykonywanych pomiarów i analiz oraz danych uzyskiwanych z pomiarów poziomu substancji lub energii, prowadzonych przez podmioty korzystające ze środowiska.

Monitoring realizacji ustaleń planów ochrony środowiska nie ma jeszcze istotnych doświadczeń; dotychczas stosowane narzędzia to wynikające z ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym monitorowanie realizacji planów zagospodarowania przestrzennego czy też – rozpatrywanie przez sejmik sprawozdań zarządu województwa z wykonania programów wojewódzkich.

Dopiero ustawa - *Prawo ochrony środowiska* wprowadziła obowiązek sporządzania co dwa lata raportów z wykonania programów ochrony środowiska i przedstawiania Radzie Miejskiej.

18. Streszczenie w języku niespecjalistycznym.

Konieczność sporządzenia programu ochrony środowiska dla gmin/miast wynika z zapisów *ustawy Prawo Ochrony Środowiska. Program Ochrony Środowiska dla miasta N.M.L.* został sporządzony w sposób zgodny z zaleceniami *II Polityki Ekologicznej Państwa*, zapisami ustawy *Prawo Ochrony Środowiska*, *Programem Ochrony Środowiska dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego*, *Programem Ochrony Środowiska Powiatu Nowomiejskiego* oraz *wytycznymi rządowymi* dotyczącymi zawartości programów ochrony środowiska.

Program składa się z opisu stanu środowiska w miastach, priorytetowych kierunków działań dla okresu 4-letniego i 8-letniego a także szczegółowe zestawienia zadań do realizacji w perspektywie 4-letniej. Uwzględniono tu całokształt zagadnień ochrony środowiska i zrównoważonego użytkowania jego zasobów. Zwrócono uwagę na najistotniejsze zadania do rozwiązania w najbliższych latach dotyczących m.in.: podniesienia poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców miasta, rozwiązania problemów gospodarki ściekowej, zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego.

Program wskazuje zakres zadań przewidzianych do realizacji przez miasto, które nadają się do finansowania ze środków zewnętrznych. Zakres celów, priorytetów i zadań dobrano w taki sposób, by z jednej strony były one zbieżne z zapisami przyjętymi w programie wojewódzkim i powiatowym z drugiej jednak strony – umożliwiły asymilację zewnętrznych środków finansowych w zakresie szerszym niż wynikające z aktualnych możliwości budżetowych miasta. Uwzględniono szeroki zakres zadań związanych z ochroną środowiska, za realizację których odpowiedzialne są władze miasta, a także wiele konkretnych zadań dla podmiotów innych, mimo, że realizacja tych zadań nie wchodzi w zakres obowiązków samorządu i nie są finansowane przez miasto (zadania koordynowane). Trzecią grupę stanowią zadania wspierane, tzn. zadania mieszczące się w kategorii koordynowanych, lecz przewidziane do ewentualnego dofinansowania z budżetu miasta.

Program ochrony środowiska dla miasta jest dokumentem prawa miejscowego.

Jest to opracowanie o charakterze operacyjnym przeznaczonym do okresowej aktualizacji, nie rządzić, niż co 2 lata.

Wykorzystane materiały, informacje i literatura:

1. Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w latach 1999-2000 część I rok 1999
2. Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w latach 1999-2000 część II rok 1999
3. Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2001
4. Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2002
5. Plan Rozwoju Lokalnego Nowego Miasta Lubawskiego 2004-2013
6. Sprawozdanie z realizacji „Programu modernizacji dróg w województwie warmińsko - mazurskim na lata 2002-2005” Departament Infrastruktury i Geodezji Urzędu Marszałkowskiego w Olsztynie – 2003 rok
7. Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, grudzień 2002 r.,
8. Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010 opracowana przez Radę Ministrów i przyjęta uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 maja 2003 r. (Monitor Polski Nr 33, poz. 433),
9. Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002 – 2010, Rada Ministrów, Warszawa, listopad 2002 r.,
10. Narodowa strategia ochrony środowiska na lata 2000-2006, Ministerstwo Środowiska, 2000,
11. Krajowa strategia ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej, projekt, Ministerstwo Środowiska 2000,
12. Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej, Warszawa, 1999 r.,
13. Kodeks dobrej praktyki rolniczej, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2002,
14. Kleczkowski A.S., 1990, Mapa obszarów głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) w Polsce wymagających szczególnej ochrony, Instytut Hydrologii i Geologii Inż. AGH Kraków,
15. Kondracki J., Geografia fizyczna Polski, PWN Warszawa 1980,
16. Bilans zasobów kopalni i wód podziemnych w Polsce wg stanu na 31 XII 2001r. PIG, Wa-wa 2002 r.